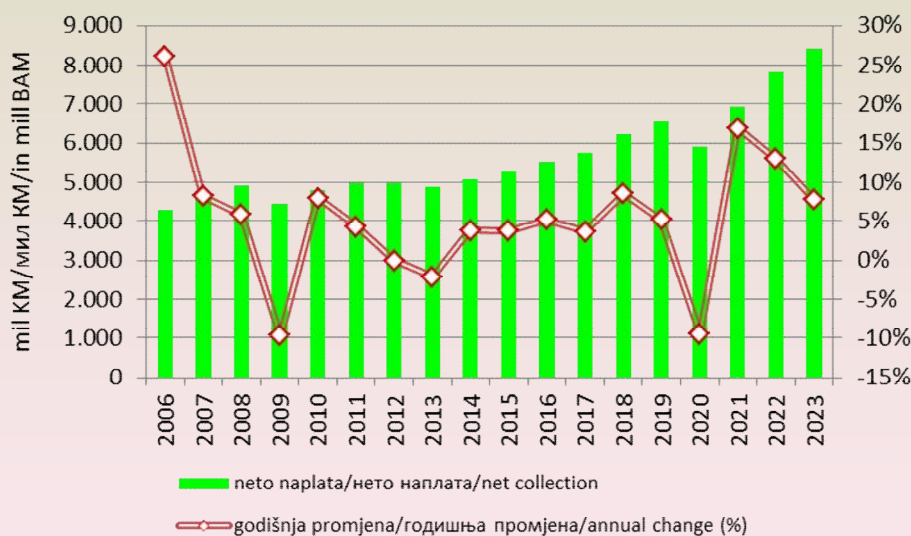

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

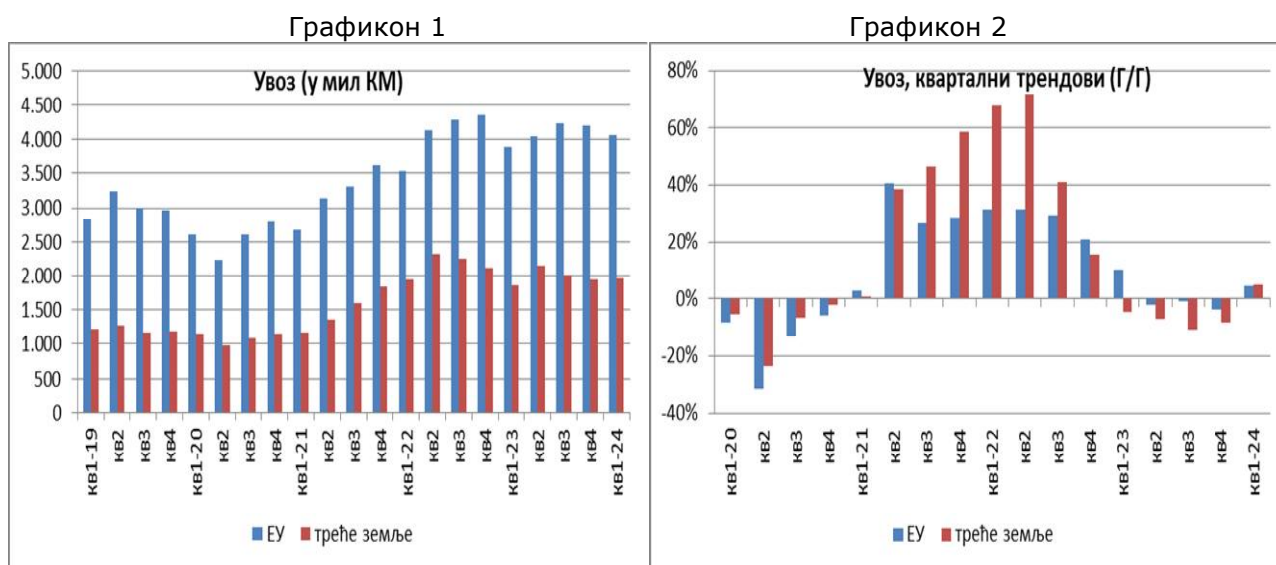

Broj
Број
Number 227/228

maj/juni 2024 – svibanj/lipanj 2024 – мај/јуни 2024 – May/June 2024

У фокусу...

Увоз представља значајан фактор наплате *ad valorem* пореза ПДВ-а и царина. У структури бруто ПДВ-а, наплаћеног у периоду 2006-2023, ПДВ-е на увоз учествује са чак 62%, док наплата прихода од царина зависи од увоза роба из ЕУ које су остале под режимом царина и увоза роба из трећих земаља. У вријеме израде (половина априла) средњорочних пројекција наплате индиректних пореза за период 2024-2027 нису били доступни службени подаци о увозу у марту 2024., али подаци о наплати ПДВ-а на увоз и царина су индиректно указивали на тренд раста увоза. Након објаве званичних података може се потврдити генерална претпоставка о опоравку увоза из ЕУ и трећих земаља (Графикон 1).

Горњи закључак потврђује и квартално поређење. Након три узастопна квартала пада увоза из ЕУ и четири узастопна квартала пада увоза из трећих земаља, изазваних растом цијена енергената и осталих роба након избијања рата у Украјини, стопе раста увоза се полако враћају у нормалне оквире раста. Увоз из ЕУ у првом кварталу 2024. већи је за 4,4% у односу на исти квартал 2023., док је увоз из трећих земаља већи за 4,8% (Графикон 2).

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Пројекције прихода од индиректних пореза за период 2024-2027	2
Листа табела и графика	2
Сажетак	3
1. Основе и претпоставке пројекција прихода од индиректних пореза из основног сценарија	4
2. Пројекције прихода од индиректних пореза 2024-2027 (основни сценарио)	18
3. Разлике у односу на претходне пројекције прихода од индиректних пореза	28
4. Ризици	31
Додатак: посљедње пројекције међународних институција	32
Анализа кретања прихода од акциза на пиво	32

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Змаја од Босне 476, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 246 081, Факс:+387 033 246 080, Web: www.oma.uino.gov.ba

ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА ЗА ПЕРИОД 2024-2027**ЛИСТА ТАБЕЛА И ГРАФИКОНА****Табеле**

Табела 1. Пројекција раста БДП-а, ДЕП, март 2024	4
Табела 2. Удио прихода од индиректних пореза са ЈР УИО у БДП-у и укупној потрошњи	6
Табела 3. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза (2024-2027), април 2024. г.	19
Табела 4. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза у % БДП-а, април 2024. г.	19
Табела 5. Разлике пројекција прихода у односу на пројекције из октобра 2023.	30
Табела 6. Зимске пројекције ЕК, 2024	32
Табела 7. Пројекције реалног раста БДП-а, ММФ, јануар 2024	32
Табела 8. Пројекције ЕСВ раста БДП-а и инфлације за Еврозону, март 2024.	32

Графикони

Графикон 1. Нето приходи од индиректних пореза на ЈР УИО, 2006-2023	6
Графикон 2. Индиректни порези у потрошњи и БДП-у, 2006-2023	7
Графикон 3. Мјесечна наплата индиректних пореза (мил КМ)	8
Графикон 4. Квартални трендови у наплати индиректних пореза	8
Графикон 5. Наплата прихода од царина, мјесечни и квартални трендови	9
Графикон 6. Трендови у наплати бруто ПДВ-а	10
Графикон 7. Мјесечна наплата ПДВ-а на увоз и домаћег ПДВ-а	10
Графикон 8. Квартални трендови у наплати компоненти бруто ПДВ-а	11
Графикон 9. Поврати ПДВ-а, мјесечни и квартални трендови	12
Графикон 10. Мјесечни поврати ПДВ-а (мил КМ) и базни индекси поврата (2019=100)	12
Графикон 11. Нето наплата ПДВ-а, мјесечни и квартални трендови	13
Графикон 12. Наплата акциза, мјесечни и квартални трендови	14
Графикон 13. Наплата акциза на дуван, мјесечни и квартални трендови	14
Графикон 14. Наплата акциза на деривате нафте, мјесечни и квартални трендови	16
Графикон 15. Наплата путарине, мјесечни и квартални трендови	16
Графикон 16. Акцизе на кафу, квартални трендови	17
Графикон 17. Квартални трендови осталих категорија акциза (пиво; безалкохолна пића; алкохол и алкохолна пића; вино)	18
Графикон 18. Нето ПДВ (наплата и пројекције)	21
Графикон 19. Мјесечне (лијево) и седмичне (десно) цијене сирове нафте типа Брент	22
Графикон 20. Нето акцизе на деривате нафте (наплата и пројекције)	22
Графикон 21. Потрошња деривата нафте у 2023. години у односу на претходну годину	23
Графикон 22. Нето путарина (наплата и пројекције)	24
Графикон 23. Пројекције прихода од акциза на дуван	25
Графикон 24. Нето царине (наплата и пројекције)	26
Графикон 25. Пројекције индиректних пореза: удио у БДП-у и потрошњи	26
Графикон 26. Пројекције трендова на тржишту цигарета	27
Графикон 27. Разлика стопа раста макроекономских показатеља за 2023. годину	28
Графикон 28. ДЕП: посљедње и претходне пројекције националних рачуна	29
Графикон 29. Наплата индиректних пореза у 2023. години и пројекције из октобра 2023.	30

Сажетак*Пројекције
макроекономских
показатеља*

Према подацима Агенције за статистику БиХ за 2022. годину у Босни и Херцеговини је забиљежен реални раст БДП-а од 3,8% у односу на претходну годину. Пројекција Дирекције за економско планирање (март 2024) за реални раст БДП-а у Босни и Херцеговини у 2023. години износи 1,8%. Према истој пројекцији очекује реални економски раст од 2,2% у 2024., 2,8% у 2025., 3,0% у 2026. те 3,1% у 2027. години.

*Трендови наплате
прихода од
индиректних
пореза 2006-2023*

У 2006. години је прикупљено 4,12 млрд КМ нето прихода од индиректних пореза на ЈР УИО. У скоро свим годинама од увођења ПДВ-а забиљежен је раст прикупљених прихода на ЈР УИО. Изузеци су биле: „кризна“ 2009. година када је остварен пад прихода од 9,9%, стагнација и блажи пад прихода у 2012. и 2013. години, те пад у 2020. години од 9,3% као посљедица ефеката вируса корона. У свим осталим годинама забиљежен је раст, а највећи је остварен у 2021. години, и то по стопи од 16,7%. У 2023. години је остварен раст прихода од индиректних пореза од 7,8% и рекордна номинална наплата од 2006. године у износу од 8,43 млрд КМ. Коначно, раст наплате у 2023. години у односу на 2006. годину износио је високих 104,6%.

*Трендови наплате
прихода од
индиректних
пореза у првом
кварталу 2024*

На нивоу прва три мјесеца 2024. нето наплата прихода од индиректних пореза је била већа за 239,5 мил КМ у односу на исти период 2023, односно за 12,8%. Позитивни трендови у наплати индиректних пореза у првом кварталу 2024. су били очекивани због тренда раста вриједности увоза и раста цијена у земљи, што погодује *ad valorem* порезима (ПДВ, царине). Расту наплате прихода од индиректних пореза значајно су допринијеле и акцизе на деривате нафте и прихода од путарине, а стопа раста је умањена осцилацијама наплате акциза на дуванске прерађевине, због ефекта статистичке основице за поређење.

*Пројекције
прихода од
индиректних
пореза*

Имајући у виду да висока стопа раста прихода у првом кварталу 2024. године дијелом произилази из специфичности у статистичкој основици за поређење, те узимајући у обзир огромне непознанице у погледу дешавања на глобалном плану, пројектована стопа раста прихода од индиректних пореза за 2024. годину је нешто нижа од тромјесечне стопе раста и износи 9,7%. Пројектоване стопе раста нето прихода од индиректних пореза за 2025., 2026. и 2027. годину износе 3,6%, 4,1% и 4,1%, респективно. Пројекција прихода у наведеном периоду заснована је на пројектованим релевантним макроекономским показатељима, историјској сезонској шеми наплате и пројекцијама појединих категорија прихода за 2024. годину.

Ризици

Постоје значајни ризици за остварење пројекција прихода од индиректних пореза. Остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2024-2027 је подложно сљедећим ризицима: свим ризицима за остварење пројектованих макроекономских показатеља (ДЕП) и ризицима који се односе на саму наплату прихода од индиректних пореза и борбу против сиве економије.

ОСНОВНИ СЦЕНАРИО ПРОЈЕКЦИЈА ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА**1. Основе и претпоставке пројекција прихода од индиректних пореза из основног сценарија**

Пројекције прихода од индиректних пореза темеље се на пројекцијама макроекономских показатеља ДЕП-а из марта 2024. године, а узимају у обзир трендове наплате индиректних пореза, те текуће владине политике у области индиректног опорезивања (основни или *baseline* сценарио).

1.1. Пројекције макроекономских показатеља, ДЕП, март 2024

У Табели 1. су представљене посљедње пројекције Дирекције за економско планирање БиХ (ДЕП, март 2024) номиналног и реалног раста БДП-а за период 2024-2027.

Табела 1. Пројекција раста БДП-а, ДЕП, март 2024

	Званични подаци	Пројекције				
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Номинални раст	13,7	7,8	4,7	5,1	5,2	5,2
Реални раст	3,8	1,8	2,2	2,8	3,0	3,1

Извор: ДЕП, март 2024. године

1.1.1. Званични подаци за 2022. годину

Агенција за статистику БиХ (БХАС) за 2022. годину процјењује да је у Босни и Херцеговини забиљежен реални раст БДП-а од 3,8% у односу на претходну годину.¹ У ДЕП-у објашњавају² да је раст приватне потрошње био најзаслужнији за остварени економски раст у 2022. години, те да је поред повећања финалне потрошње дошло до одређеног раста приватних инвестиција, док јавне инвестиције нису оствариле значајнији раст. Оно што је карактеристично за 2022. годину, како у БиХ тако и на глобалном нивоу, су изразито високе стопе раста цијена роба и услуга. Према подацима БХАС, у БиХ је у 2022. години је у просјеку забиљежен раст нивоа цијена од 14% у односу на претходну годину.³

1.1.2. Економска кретања у 2023. години

ДЕП-ова процјена реалног раста БДП-а у Босни и Херцеговини у 2023. години, извршена на бази расположивих статистичких података БХАС, износи 1,8%. У ДЕП-у закључују да је домаћа тражња кроз повећање финалне потрошње и инвестиција представљала кључно упориште економског раста, док је слабљење економског раста у главним трговинским партнерима и извозне тражње знатно успорило спољнотрговинску размјену у Босни и Херцеговини.

¹ БДП за БиХ 2022, Расходни приступ, први резултати, Сарајево, 29.09.2023.

² ДЕП, Макроекономске пројекције 2024-2026, септембар 2023

³ БХАС, Индекс потрошачких цијена у Босни и Херцеговини, Тематски билтен ТБ 09, Сарајево 2023

1.1.3. Пројекције за период 2024-2027

У ДЕП-овим пројекцијама макроекономских показатеља за период 2024-2027 се истиче да економска кретања у спољном окружењу, нарочито у земљама ЕУ27, представљају важну структурну одредницу економских кретања у БиХ. Посебно истичу да су у протеклом периоду свјетску економију обиљежили велики изазови, као што су глобална пандемија, сукоби у Украјини и др., а да се негативне економске посљедице ових дешавања манифестују кроз трговинске, финансијске и цјеновне шокове у БиХ. Осим тога, такође наводе да, поред екстерних динамика, јако битан фактор за економски раст у земљи представљају и институционални капацитети земље у provedби структуралних реформи. Према пројекцијама ДЕП-а, у БиХ се очекује реални економски раст од 2,2% у 2024., 2,8% у 2025., 3,0% у 2026. те 3,1% у 2027. години (Табела 1).

1.2. Текуће политике у области индиректног опорезивања

Обавезе и систем плаћања ПДВ-а регулишу се Законом о порезу на додату вриједност ("Службени гласник БиХ", бр. 9/05, 35/05, 100/08 и 33/17). Политика акциза регулисана је Законом о акцизама у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", бр. 49/09, 49/14, 60/14, 91/17 и 50/22)⁴. Политика акциза на дуван у 2024. години утврђена је Законом о акцизама и Одлуком⁵ Управног одбора УИО. Будући да је законски плафон укупне акцизе на цигарете од 176 КМ/1000 цигарета достигнут за све цјеновне категорије цигарета у 2019. години, окончана је хармонизација са стандардима ЕУ у сфери опорезивања цигарета, док се на опорезивање резаног дувана примјењује политика према измјенама Закона из 2014. године.⁶ Законом⁷ о царинској политици у Босни и Херцеговини уређују се основни елементи царинске политике, те општа правила и поступци који се примјењују на робу која се уноси и износи из царинског подручја Босне и Херцеговине.

1.3. Трендови наплате индиректних пореза

1.3.1. Наплата у периоду 2006-2023

У 2006. години је прикупљено 4,12 млрд КМ нето прихода од индиректних пореза на ЈР УИО. У скоро свим годинама од увођења ПДВ-а забиљежен је раст прикупљених прихода на ЈР УИО. Изузеци су биле: „кризна“ 2009. година када је остварен пад прихода од 9,9%, стагнација и блажи пад прихода у 2012. и 2013. години, те пад у 2020. години од 9,3% као посљедица ефеката вируса корона. У свим осталим годинама забиљежен је раст ових прихода, а највећи је остварен у 2021. години, и то по стопи од 16,7%. У 2023. години је остварен годишњи раст прихода од индиректних пореза од 7,8% и рекордна номинална наплата од увођења ПДВ-а у износу од 8,43 млрд КМ. Коначно, раст наплате у 2023. години у односу на 2006. годину износио је високих 104,6%.

Удио индиректних пореза са ЈР УИО у БДП-у је значајно варирао протеклих година (Табела 2). Од увођења ПДВ-а (2006) се распон овог показатеља кретао од 16,6% (минимална вриједност, 2009. година) до 19,2% (максимална вриједност, 2007. година). Процјењује се да

⁴ Напомињемо да су се измјене Закона о акцизама („Службени гласник БиХ“ бр. 50/22) почеле примјењивати од момента ступања на снагу подзаконских аката које је усвојио Управни одбор УИО.

⁵ Одлука о утврђивању специфичне и минималне акцизе на цигарете и износ акцизе на дуван за пушење за 2024. годину (Службени гласник БиХ бр. 87/23).

⁶ Нова политика је у примјени од 01.08.2014. (Измјене Закона о акцизама у БиХ „Службени гласник БиХ“ бр. 49/14).

⁷ Нови Закон о царинској политици („Службени гласник БиХ“ бр. 58/15) примјењује се од 01.08.2022. године („Службени гласник БиХ“ бр. 23/22), а до тог датума се примјењивао стари Закон о царинској политици, са изузетком члана 207. новог Закона, који се примјењује од 25.04.2018.г.

је у 2023. години износио 17,2%.⁸ Динамика индиректних пореза у БДП-у зависила је од бројних фактора: кретања пореских стопа и пореске основице, ефикасности наплате пореза, кретања потрошње, али и других категорија бруто друштвеног производа (инвестиције, увоз и извоз), које осим потрошње утичу на висину називника овог показатеља.

Удио индиректних пореза са ЈР УИО у укупној потрошњи је такође варирао, а од 2014. до 2019. године имао је непрекидни тренд раста. У 2019. години је износио 19,9%, док је у 2020. години опао на 18,4%. У 2021. години је поново нарастао на 20,2%, што је максимум од увођења ПДВ-а. У 2022. години износио је 19,9%, а процјењује се да је износио 20% у 2023. години.

Графикон 1. Нето приходи од индиректних пореза на ЈР УИО, 2006-2023

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ, израчун и приказ ОМА

Табела 2. Удио прихода од индиректних пореза са ЈР УИО у БДП-у и укупној потрошњи

у %	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Индир. порези / БДП	19,1	19,2	18,1	16,6	18,0	18,2	17,8	17,0	17,5	17,3	17,5	17,3	17,8	17,9	16,7	17,3	17,2	17,2
Индир. порези / потр.	18,8	19,3	18,0	16,6	17,7	17,9	17,6	17,1	17,5	17,9	18,6	18,8	19,7	19,9	18,4	20,2	19,9	20,0

Извор: Калкулација на основу података УИО, БХАС⁹ и пројекција ДЕП-а за 2023. годину (март 2024)

У Графикону 2. је удио индиректних пореза у БДП-у БиХ у периоду 2006-2023 разложен на компоненте, у складу са методологијом из *OECD* анализе¹⁰ на производ: (1) удјела прихода од индиректних пореза у укупној потрошњи и (2) удјела укупне потрошње у БДП-у. На основу Графикона 2. се може закључити да је удио индиректних пореза у БДП-у и у потрошњи био на приближно једнаком нивоу све до 2015.г, до када се удио потрошње у БДП-у кретао на нивоу око високих 100%. Од 2015. године је наступио тренд пада удјела

⁸ Ријеч је о процјени, јер у вријеме припреме документа нису били доступни званични подаци о макроекономским показатељима на страници БХАС, него су кориштене пројекције ДЕП-а.

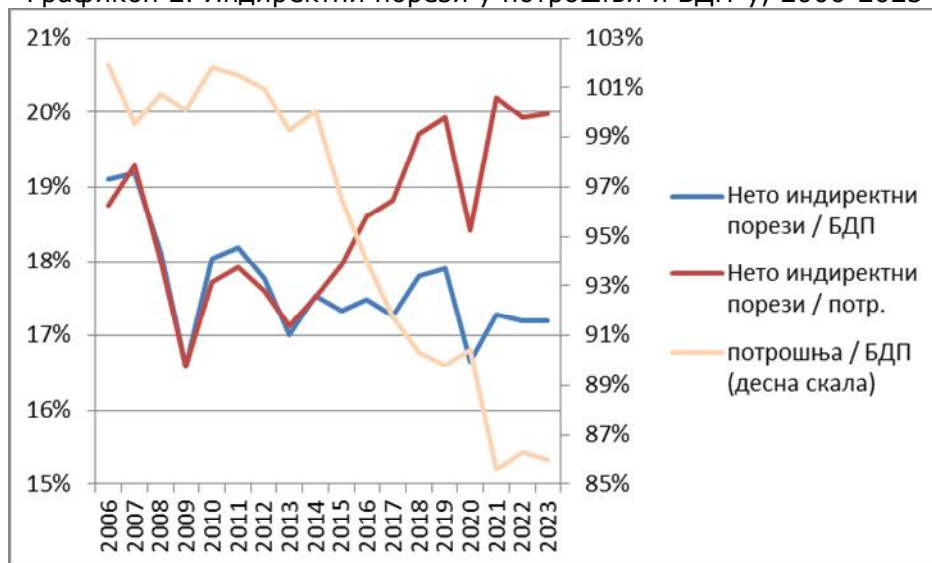
⁹ Бруто домаћи производ - ванредно саопштење од 19.07.2021. године; Агенција за статистику БиХ; (за податке 2006-2014); Бруто домаћи производ према производном, доходном и расходном приступу 2022, објављен 29.12.2023. године; Агенција за статистику БиХ; (за податке 2015-2022).

¹⁰Simon, H. and M. Harding (2020), "What drives consumption tax revenues?: Disentangling policy and macroeconomic drivers", OECD Taxation Working Papers.

потрошње у БДП-у (са изузетком благог раста у 2020. и 2022. години), а у 2023. години он је износио 86%. Са падом удјела потрошње у БДП-у, од 2015. године је линија удјела индиректних пореза у потрошњи изнад линије њиховог удјела у БДП-у.

Процјењује се да је у 2023. години удио индиректних пореза у БДП-у остао на нивоу из претходне године и да је износио 17,2%. Анализирано према компонентама из једначине *OECD*, стагнација индиректних пореза у БДП у 2023. години кумулативни је резултат годишњег раста удјела индиректних пореза у потрошњи за 0,06 п.п., те пада удјела потрошње у БДП-у за 0,29 п.п.

Графикон 2. Индиректни порези у потрошњи и БДП-у, 2006-2023

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ и БХАС (израчун и приказ ОМА)

1.3.2. Наплата у периоду јануар – март 2024.г.

У 2024. настављени су позитивни трендови у наплати прихода од индиректних пореза. У јануару и фебруару 2024. су остварене високе мјесечне стопе раста од 15,5% и 23,1%, респективно, тако да је у прва два мјесеца остварен раст нето прихода од 19,2%. Високе стопе раста у прва два мјесеца 2024. дијелом су посљедица тзв. ефекта базе. У првих пет мјесеци 2023. је забиљежена значајно нижа наплата прихода од индиректних пореза (Графикон 3, црвено), као посљедица рата у Украјини, високих исплата поврата ПДВ-а и преласка на нови режим плаћања акциза на дуванске прерађевине. Нижа статистичка основица резултовала је вишим мјесечним стопама раста у 2024., иако су наплаћених приходи у прва три мјесеца (Графикон 3, зелено) далеко мањи од прихода који су остварени у другом дијелу 2023. године¹¹.

Према прелиминарном извјештају о готовинском току на ЈР УИО у марту 2024. нето наплата је била већа за 9 мил КМ у односу на нето наплату у истом мјесецу 2023., односно за 1,4%. Успоравање стопе раста у марту је посљедица повећаних исплата поврата ПДВ-а у том мјесецу.

¹¹ За анализу мјесечне наплате прихода од индиректних пореза узет је период од 2017. године, будући да обухвата утицај измјене политика индиректних пореза (опорезивање путарином), ефекте пандемије и рата у Украјини и на Блиском Истоку.

Скромнији раст наплате у марту имао је за посљедицу успоравање раста кумулативне наплате. На нивоу прва три мјесеца 2024. нето наплата је била већа за 239,5 мил КМ у односу на исти период 2023, односно за чак 12,8%.

Графикон 3. Мјесечна наплата индиректних пореза (мил КМ)

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Графикон 4. Квартални трендови у наплати индиректних пореза

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Графикон 4 (лијево) показује растући тренд наплате прихода од индиректних пореза у првом кварталу у апсолутном износу у односу на први квартал претходних година. Једино је смањење наплате забиљежено у првом кварталу 2021, као посљедица ефеката пандемије у односу на вишу базну основицу из првог квартала 2020. Примјетан је растући тренд у наплати индиректних пореза у посљедња три квартала (друго полугодиште 2023. и први квартал 2024), након опадајућег тренда од трећег квартала 2022. (Графикон 4, десно).

Наплата прихода по врстама

Царине

Након високих мјесечних стопа раста прихода од царина у првих осам мјесеци 2023., које су се кретале у распону од 20% до 30%, до краја године дошло је до успоравања раста, са знатно нижим мјесечним стопама. Међутим, у прва три мјесеца 2024. је поновно забиљежен снажан раст прихода од царина, у јануару 15,5%, у фебруару чак 23,6%, а у марту скромнијих 9,2% (Графикон 5, лијево). Опоравак наплате прихода од царина се одразио и на стопу раста у првом кварталу 2024. Забиљежен је раст од 15,7%, што је знатно више него у четвртном кварталу 2023. (Графикон 5, десно). С обзиром да су царине задржане само на ограниченим број роба које се увозе из ЕУ, те на увоз роба из Кине и осталих трећих земаља, трендови у наплати прихода од царина су уско везани са увозом роба из тих земаља и региона. Према расположивој спољнотрговинској статистици¹² у прва два мјесеца 2024. увоз из ЕУ је растао по стопи од 7,2%, а из трећих земаља по стопи од 4,5%.

Графикон 5. Наплата прихода од царина, мјесечни и квартални трендови

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

ПДВ

Након умјерено високих стопа раста у посљедња четири мјесеца 2023. у јануару и фебруару 2024. поновно су остварене високе стопе раста бруто наплате ПДВ-а, око 12% (Графикон 6). Међутим, у марту је остварен пад бруто наплате ПДВ-а од -2,1%, што је кумулативну стопу раста у прва три мјесеца смањило на 7%.

¹² Извор: Агенција за статистику БиХ, израчун ОМА.

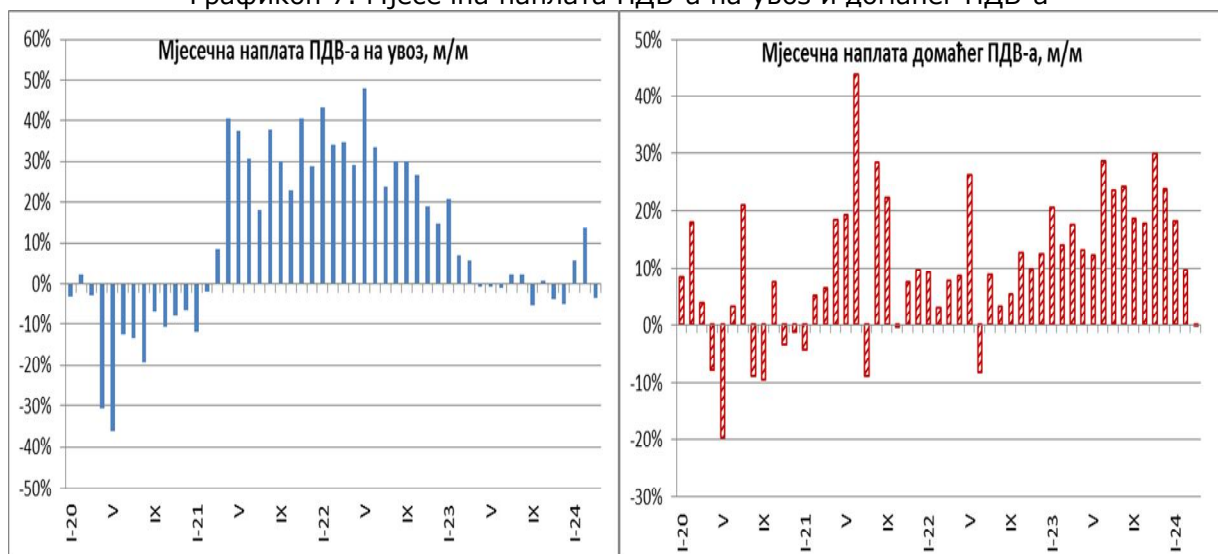
Графикон 6. Трендови у наплати бруто ПДВ-а

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Анализа структуре бруто ПДВ-а у прва два мјесеца 2024. указује на закључак да је снажан раст бруто наплате ПДВ-а резултат раста обје компоненте, ПДВ-а на увоз и домаћег ПДВ-а. Међутим, у марту је забиљежен пад ПДВ-а на увоз од -3,5% (Графикон 7, лијево), а наплата домаћег ПДВ-а је била на нивоу наплате у марту 2023. (Графикон 7, десно).

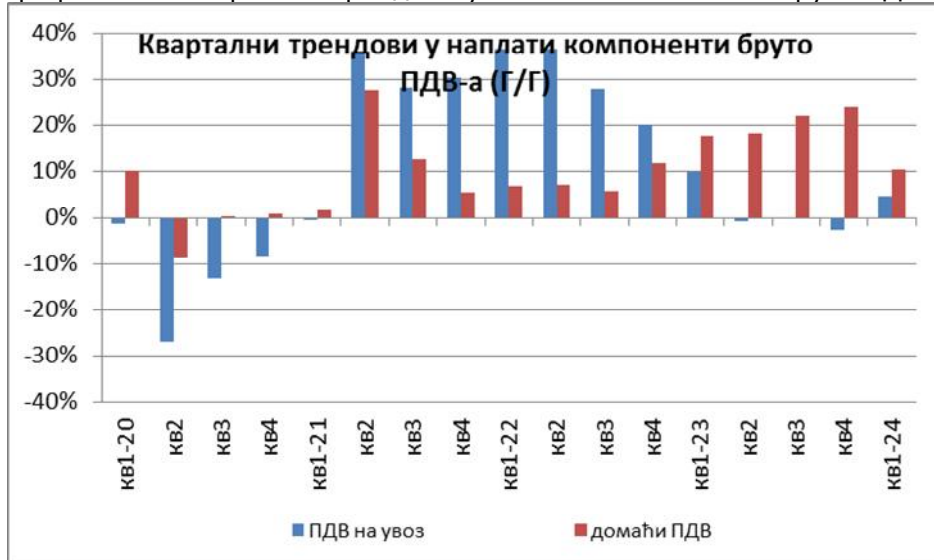
Графикон 7. Мјесечна наплата ПДВ-а на увоз и домаћег ПДВ-а

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Ипак, лошија наплата ПДВ-а на увоз у марту није угрозила позитивне трендове у прва два мјесеца, те је у првом кварталу 2024. остварена позитивна стопа раста ПДВ-а на увоз од 4,7%. То је, уједно, први квартал са позитивним растом ПДВ-а на увоз након три квартала негативног раста у 2023. (Графикон 8). С друге стране, нагло погоршање наплате домаћег ПДВ-а у марту смањило је стопу раста домаћег ПДВ-а у првом кварталу на 10,3%, што је знатно ниже од стопа раста у претходна четири квартала (Графикон 8).

Графикон 8. Квартални трендови у наплати компоненти бруто ПДВ-а

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

С обзиром да је за прва три мјесеца кумулисано 24,6 мил КМ неусклађених прихода, може се очекивати и већи раст домаћег ПДВ-а у првом кварталу, јер се знатан дио неусклађених прихода редовно односи на уплате ПДВ-а. Треба напоменути да, и поред лошијег учинка у марту, стопа раста домаћег ПДВ-а у првом кварталу увелико премашује пројекције потрошње. Да ли се ради о успоравању раста цијена у земљи, показатељ кретања наплате у наредним мјесецима, но, даљи раст домаћег ПДВ-а по високим стопама могуће је једино растом цијена роба у земљи, било као посљедица раста цијена енергената и/или осталих добара из увоза или растом цијена добара која имају монополски положај на тржишту БиХ (нпр. локална добра код којих је нееластична потражња).

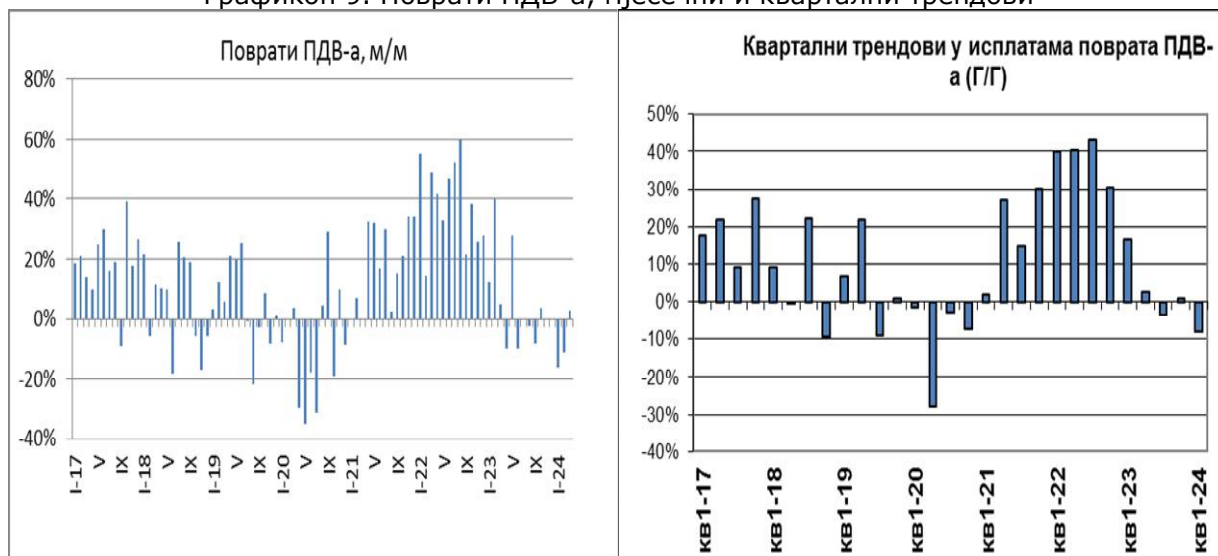
У прва два мјесеца 2024. исплате поврата ПДВ-а су биле знатно мање од исплата у истом периоду 2023., у јануару мање за 15,9% у односу на јануар 2023., а у фебруару мање за 11,2% у односу на исти мјесец 2023. (Графикон 9, лијево). Ради се о наставку позитивних трендова у погледу исплата поврата који трају од маја 2023. Смањене исплате поврата су повезане са падом увоза и, поготово, са падом извоза БиХ. У складу са роковима¹³ из Закона о ПДВ-у у периоду јануар - март 2024. године су реализовани поврати извозницима који су пријављени на пријавама ПДВ-а из периода новембар 2023 – фебруар 2024, те поврати увозницима из пријава ПДВ-а из периода октобар 2023 – јануар 2024. Тендови у исплатама поврата крајем 2023. и почетком 2024. повезани су и са дешавањима у великим компанијама. Тако је обустава рада *Arcelor Mittal*-а, као великог извозника, имала за посљедицу мање исплаћене поврате ПДВ-а почетком 2024.¹⁴ С друге стране, у марту су исплате поврата ПДВ-а повећане за 2,9%, као посљедица једнократне исплате поврата ПДВ-а по основу обуставе инвестиција у ТЕ Тузла¹⁵.

¹³ Према Закону о ПДВ-у поврати претежитим извозницима се исплаћују у року од 30 дана од подношења ПДВ пријаве, а поврати осталим обвезницима (остали извозници и увозници) у року од 60 дана од подношења ПДВ пријаве.

¹⁴ Компанија *Arcelor Mittal* је обуставила производњу од новембра 2023. до јануара 2024. због неповољних услова на свјетском тржишту у погледу цијена челика. Ради се о компанији која има удио од 3,4% у годишњим исплатама поврата ПДВ-а.

¹⁵ Ради се о чак 18,4% укупно исплаћених поврата ПДВ-а у марту 2024.

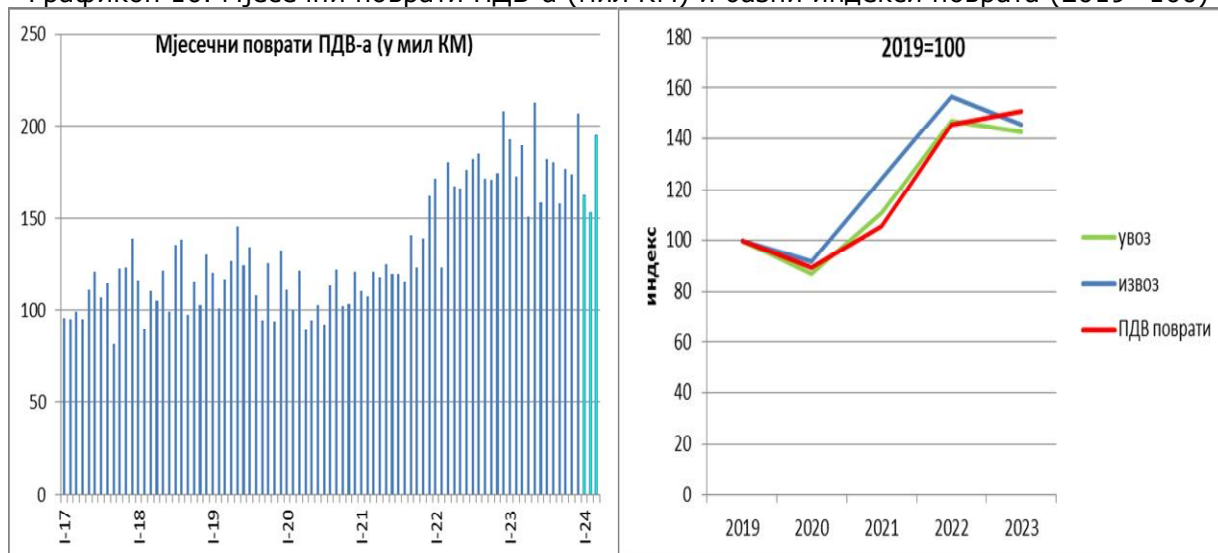
Графикон 9. Поврати ПДВ-а, мјесечни и квартални трендови

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Благи раст поврата ПДВ-а у марту није у већој мјери погоршао трендове у прва три мјесеца 2024. У првом кварталу 2024. забиљежен је пад поврата ПДВ-а од 8%, што је највећи пад још од времена пандемије у 2020. години (Графикон 9, десно). У првом кварталу 2024. обвезницима је враћено 22,3 мил КМ поврата мање него у првом кварталу 2023., док су поврати међународним пројектима били мањи за 20,9 мил КМ.

Графикон 10. Мјесечни поврати ПДВ-а (мил КМ) и базни индекси поврата (2019=100)

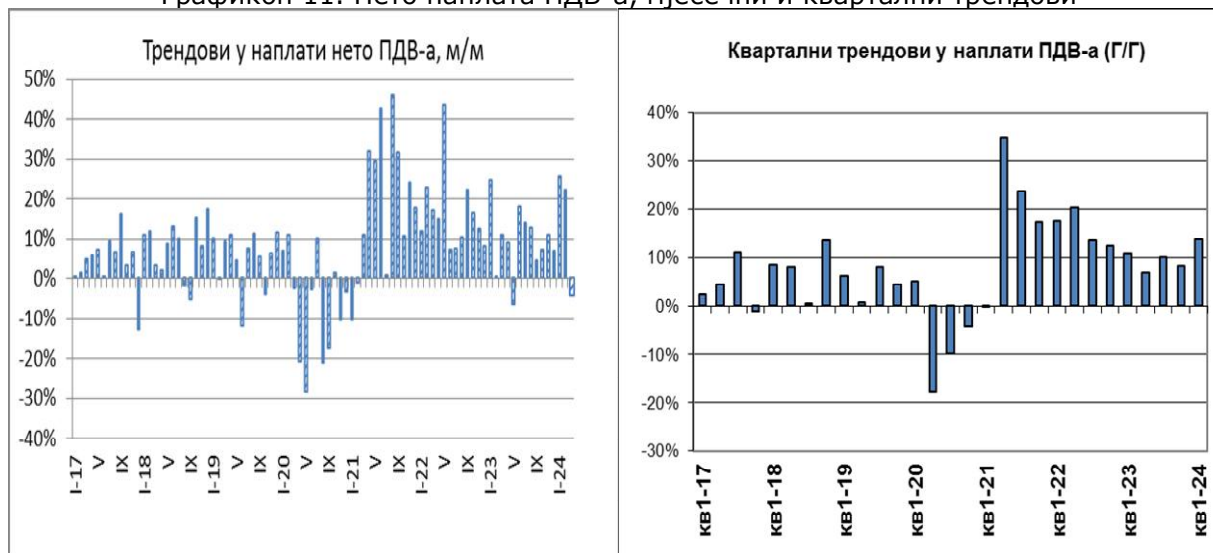

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, Агенција за статистику БиХ, приказ ОМА

У цјелини, када се посматрају исплате поврата у апсолутном износу у односу на године прије пандемије и рата у Украјини, може се закључити да је у 2024. настављен тренд јако високих исплата из 2022. и 2023. године, као последице енормног раста цијена на свјетском тржишту, које се нужно рефлектују на износе захтјева за поврат ПДВ-а (Графикон 10, лијево). Такав закључак потврђује поређење увоза и извоза у периоду 2020-2023 са базном 2019. годином, као последњом годином са стабилним економским трендовима. Раст цијена

роба на svjetskom trzistu je povećao vrijednost uvoza i izvoza za više od 40 indeksnih poena (Grafikon 10, desno), što se onda reflektovalo i na visinu isplata povrata PDV-a.

Графикон 11. Нето наплата ПДВ-а, мјесечни и квартални трендови

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

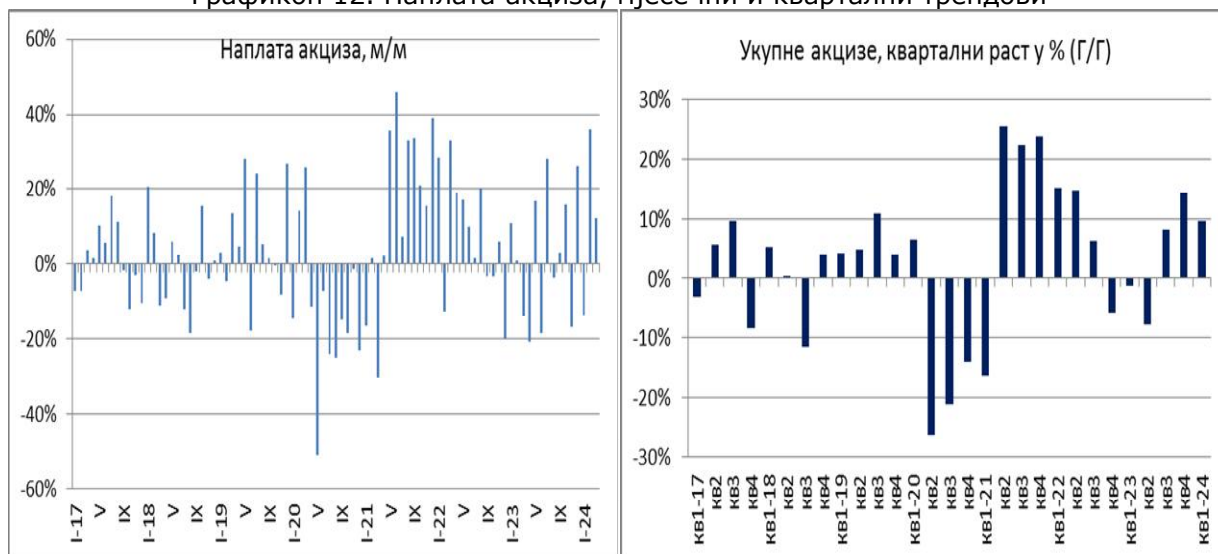
Као посљедица позитивног кумулативног ефекта - раста бруто наплате и смањења поврата - мјесечне стопе раста нето ПДВ-а у јануару и фебруару 2024. су износиле 25,8% и 22,2% респективно (Графикон 11, лијево). Међутим, у марту су забиљежени супротни трендови, пад бруто наплате и повећање поврата, а као посљедица негативног кумулативног ефекта забиљежен је пад нето наплате ПДВ-а од 4,3% (Графикон 11, лијево). Лошија наплата нето ПДВ-а у марту ипак није могла озбиљније угрозити високу кумулативну стопу раста, тако је на нивоу првог квартала 2024. остварен раст од 13,8%, највише од другог квартала 2022. (Графикон 11, десно). Након усклађивања неусклађених прихода може се очекивати и виша стопа раста у првом кварталу 2024., јер се већи дио неусклађених прихода редовно односи на уплате ПДВ-а.

Акцизе

У прва два мјесеца 2024. настављен је осцилаторни тренд наплате прихода од акциза који траје још од друге половине 2022. (Графикон 12, лијево).

Тренд се одликује снажним мјесечним скоковима и падовима наплаћених прихода од акциза, са мјесечним стопама раста у распону од -20% до +40%. Након високог раста у децембру 2023. од 26,2% у јануару 2024. је остварен пад наплате од -11%, а у фебруару раст од чак 35,9%. Наплата акциза се стабилизовала у марту 2024., када је остварен раст од 12,3% у односу на исти мјесец 2023. (Графикон 12, лијево). У коначници, у првом кварталу је остварен раст прихода од акциза од 9,7%, а тиме се наставља тренд позитивних стопа раста из другог полугодишта 2023. (Графикон 12, десно).

Графикон 12. Наплата акциза, мјесечни и квартални трендови

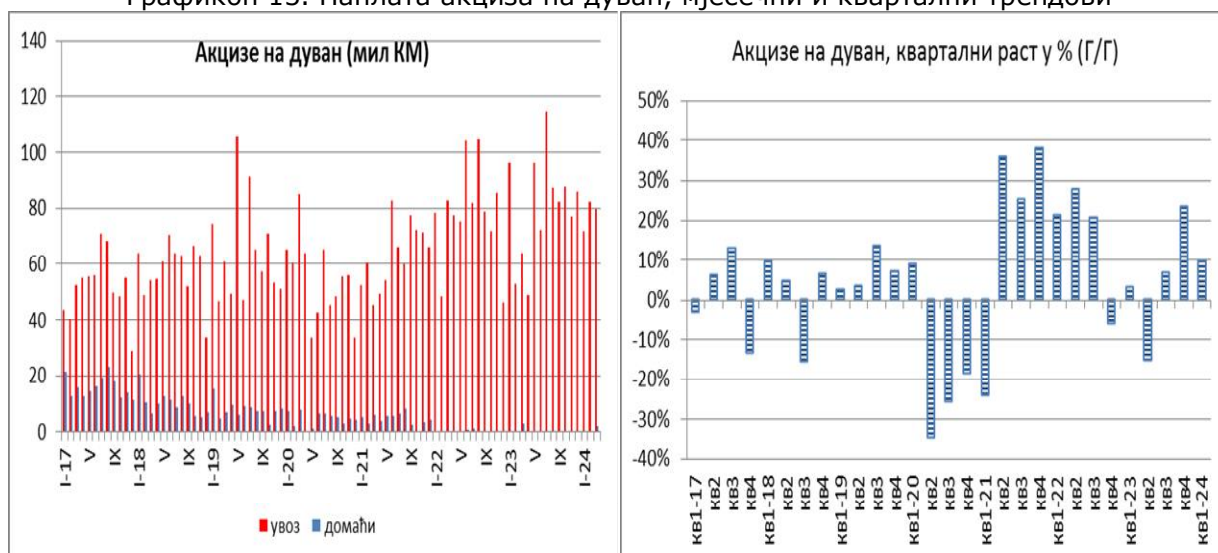

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Осцилације прихода од акциза углавном су посљедица снажних осцилација у наплати акциза на дуванске прерађевине, које имају највећи пондер у структури прихода од акциза. Иако значајне, акцизе на деривате нафте, уколико имају исте трендове наплате као и акцизе на дуванске прерађевине, могу појачати осцилације укупне наплате акциза, а уколико су им трендови различитог предзнака тада дјелују компензационо и стабилизационо на стопе раста укупних прихода од акциза.

Наплата прихода од акциза на дуванске прерађевине је у порасту, у погледу наплаћених износа, но, и даље са снажним мјесечним осцилацијама, што је више посљедица ефекта базе, а мање наплате акциза у апсолутном износу (Графикон 13, лијево).

Графикон 13. Наплата акциза на дуван, мјесечни и квартални трендови

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Колико је снажан ефекат базе говори чињеница да је у јануару 2024. забиљежен пад прихода од акциза на дуванске прерађевине од 25,1%, а у фебруару раст од енормних 56,9%. И у марту је остварена висока стопа раста од 22,3%. На нивоу квартала остварен је раст од 9,6% у односу на исти квартал 2023. Тиме је настављен позитиван тренд раста прихода од акциза на дуванске прерађевине из другог полугодишта 2023. (Графикон 13, десно).

Осцилације у наплати акциза на дуванске прерађевине су уобичајене, с обзиром да само двије дуванске корпорације уплаћују преко 83% прихода од акциза, те, имајућу то у виду, свака промјена пословних политика ове двије корпорације се неминовно одражава на укупну наплату акциза на дуванске прерађевине. Други разлог за снажне осцилације у наплати акциза почетком 2024. јесте ефекат базе, који је резултат преласка на нови начин плаћања акциза у првим мјесецима 2023. Нови режим плаћања, који је у великој мјери промијенио динамику уплате акциза, подразумева уплату акциза у моменту увоза, умјесто у моменту преузимања акцизних маркица. Посљедица новог режима плаћања акциза је раскорак између обрачунатих (приликом преузимања акцизних маркица) и плаћених акциза (приликом увоза). Дискрепанца је током 2023. године расла, да би у децембру пала на 99,4 мил КМ. У јануару 2024. дискрепанца је износила 36 мил КМ, а за два мјесеца 2024. износила је 47,6 мил КМ. Очекивања су да ће се шема плаћања стабилизovati током 2024. године, што би требало дискрепанцу свести на минимум¹⁶.

Повећано повлачење акцизних маркица у јануару 2024. треба посматрати и у вези са најављеним повећањем малопродајних цијена цигарета¹⁷. До сада су дуванске компаније пред повећање цијена имале праксу да пласирају повећане количине цигарета очекујући да ће потрошачи повећати куповине цигарета по старим цијенама.

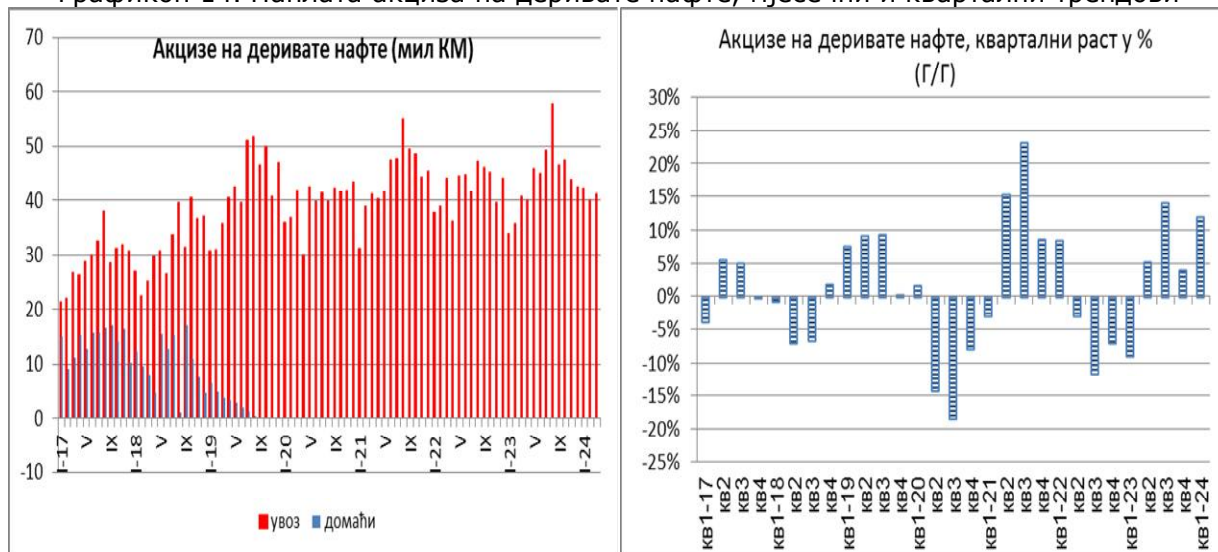
Наплата акциза на деривате нафте у апсолутном износу прати досадашњу шему наплате, само на вишем нивоу (Графикон 14, лијево). Трендови у наплати акциза на деривате нафте су се побољшали од априла 2023. јер су се стабилизовале цијене нафте на свјетском тржишту, а потом и деривата на тржишту БиХ. Имајући то у виду, пад прихода од акциза на деривате нафте у децембру 2023. више представља изузетак од континуираног тренда раста, док је висока стопа раста прихода од акциза на деривате нафте у јануару и фебруару од 24,3% и 12%, респективно, посљедица ниске базе из истог периода 2023. Тада је потрошња деривата била нижа због виших малопродајних цијена деривата, а тиме је била нижа и наплата акциза.

У марту је остварен скроман раст прихода од акциза на деривате нафте од 1,7%, вјероватно, као посљедица раста малопродајних цијена у земљи. Лошији трендови у марту су у одређеној мјери умањили ефекте високе наплате акциза у прва два мјесеца 2024., те је на нивоу квартала остварен раст од 12%. Задржан је позитиван тренд раста прихода од акциза већ четврти квартал узастопно, са стопама раста изнад раста реалне потрошње (Графикон 14, десно).

¹⁶ У режиму плаћања акциза при преузимању маркица временски период између преузимања маркица и пласмана цигарета са тим маркицама је износио око мјесец и по дана. Количина преузетих маркица није зависила само од динамике продаје већ и од потребних финансијских средстава које је нужно ангажовати за плаћање акциза доста раније, чак прије саме производње цигарета. У новом режиму плаћања релевантан је временски размак између увоза цигарета, када се плаћају акцизе, и њихове продаје. Стога, вријеме преузимања акцизних маркица, када се обрачунавају акцизе, није више релевантно за готовински ток компаније.

¹⁷ Повећање малопродајних цијена једног дијела брендова цигарета било је 19.2.2024., а другог дијела 1.3.2024.

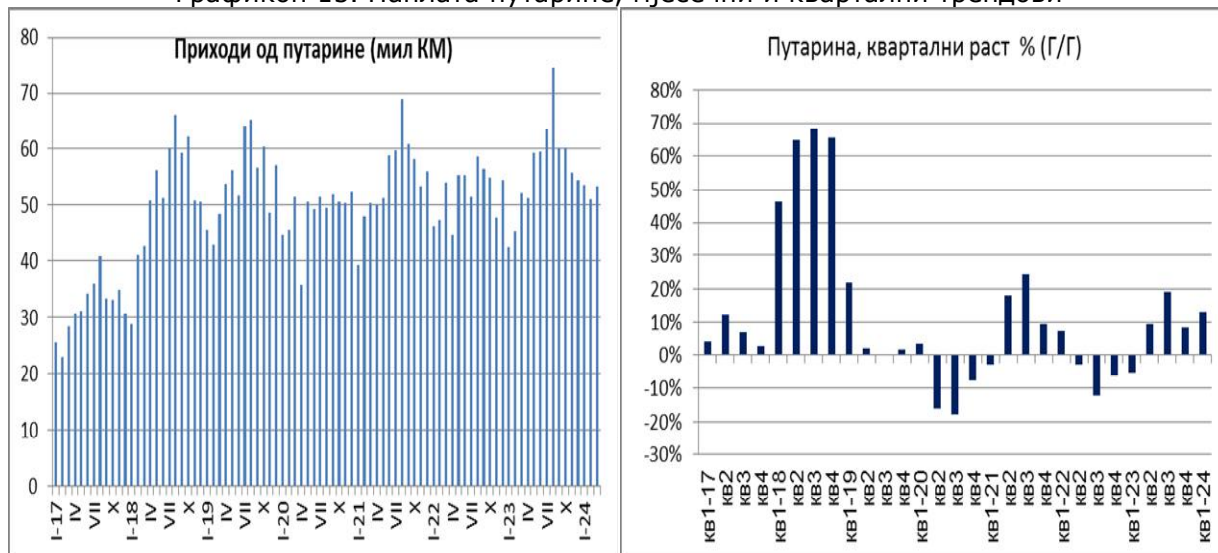
Графикон 14. Наплата акциза на деривате нафте, мјесечни и квартални трендови

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Преглед мјесечне наплате путарине (Графикон 15, лијево) показује правилну шему наплате у свим годинама осим 2020. (пандемијска година) и 2022. (рат у Украјини), коју манифестује нижа наплата у првом кварталу, постепен раст до врхунца наплате у августу, постепено смањење прихода те нижа наплата у четвртном кварталу. Исто тако, шема наплате се понавља, али из године у годину на вишем нивоу прихода.

Графикон 15. Наплата путарине, мјесечни и квартални трендови

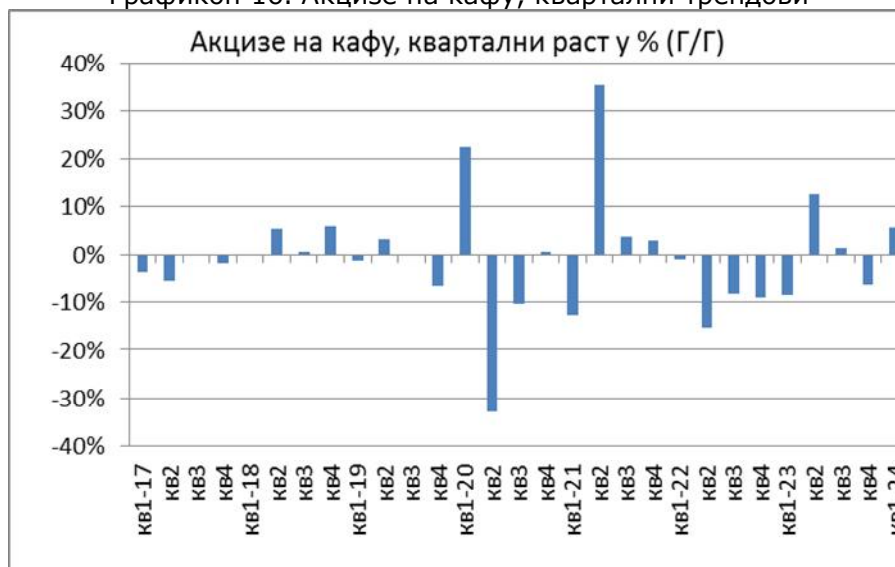
Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Трендови у наплати путарине прате трендове у наплати акциза на деривате. Мала одступања у односу на трендове у наплати акциза на деривате нафте су последица различитих основица за наплату акциза и путарине, те у мањој мјери ослобађања од плаћања

путарине¹⁸. На нивоу првог квартала остварен је раст од 13,1%, чиме је настављен позитиван тренд раста прихода од путарине из претходна три квартала (Графикон 15, десно).

Након лошије наплате акциза на кафу у већем дијелу 2023. године, у првом кварталу 2024. је забиљежен раст од 5,7% (Графикон 16).

Графикон 16. Акцизе на кафу, квартални трендови

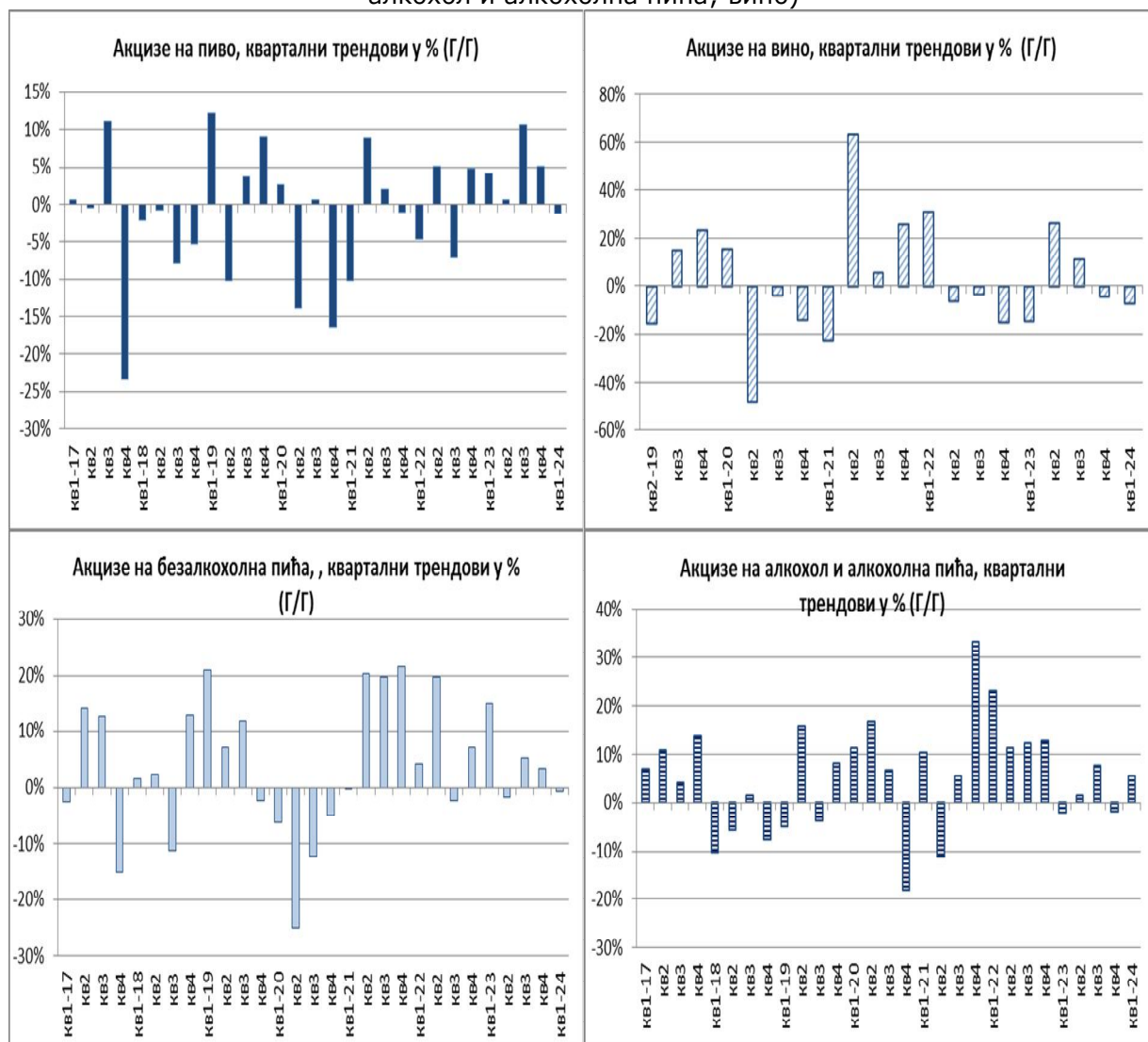

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Када се ради о наплати прихода од акциза на групацију производа коју чине алкохол, алкохолна и безалкохолна пића, пиво и вино, у првом кварталу 2024. раст наплате је остварен једино код акциза на алкохол и алкохолна пића (+5,5%), док је у наплати акциза на пиво, вино и безалкохолна пића остварен пад прихода од акциза од -1,3%, -0,6% и -7,6%, респективно, у односу на први квартал 2023. (Графикон 17).

¹⁸ Рјешењима Савјета за државну помоћ БиХ оспорено је ослобађање рудника и термоелектрана, а једино је неспорно ослобађање путарине које је омогућено жељезницама.

Графикон 17. Квартални трендови осталих категорија акциза (пиво; безалкохолна пића; алкохол и алкохолна пића; вино)

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

2. Пројекције прихода од индиректних пореза 2024-2027 (основни сценарио)

Пројекције прихода за период 2024-2027 доступне су у Табели 3. Како би се осигурала упоредивост пројектованих и наплаћених прихода од индиректних пореза, пројекције прихода од индиректних пореза приказане су на готовинској основи у складу са извјештајима УИО о наплати по врстама прихода.

У Табели 4. су приказане пројекције прихода у % БДП-а.

Табела 3. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза (2024-2027), април 2024. г.

Врста прихода (нето)	у мил КМ						Пројектована стопа раста			
	Извршење	Пројекција					2024	2025	2026	2027
		2023	2024	2025	2026					
ПДВ	5.586,6	6.146,9	6.366,9	6.622,6	6.886,6		10,0%	3,6%	4,0%	4,0%
Акцизе	1.604,0	1.782,3	1.846,5	1.916,4	1.988,4		11,1%	3,6%	3,8%	3,8%
Царине	506,7	542,3	575,4	623,2	669,9		7,0%	6,1%	8,3%	7,5%
Путарина	677,7	725,9	746,2	768,6	792,4		7,1%	2,8%	3,0%	3,1%
Остало	59,5	54,9	54,9	54,9	54,9		-7,7%	0,0%	0,0%	0,0%
УКУПНО	8.434,5	9.252,3	9.589,9	9.985,6	10.392,2		9,7%	3,6%	4,1%	4,1%
Намјенска путарина)	-423,5	-453,7	-466,4	-480,4	-495,2		7,1%	2,8%	3,0%	3,1%
СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	8.011,0	8.798,6	9.123,5	9.505,3	9.897,0		9,8%	3,7%	4,2%	4,1%

Напомена:

*) Намјенска путарина је до 1.2.2018. износила 0,10 КМ/литар деривата нафте, намијењена у цијелости за изградњу аутопутева, а од 1.2.2018. 0,25 КМ/литар деривата нафте, за изградњу аутопутева (0,20 КМ/литри) и изградњу и реконструкцију осталих путева (0,05 КМ/литри).

Категорија „Остало“ укључује остале приходе који се прикупљају на ЈР УИО (приходи од терминала, закупнина и сл.) те неусклађене приходе (приходи који остану неусклађени након коначног усклађивања наплате прихода са пријавама и декларацијама у ИТ систему УИО).

Табела 4. Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза у % БДП-а, април 2024. г.

Врста прихода (нето)	у % БДП-а				
	Извршење	Пројекција			
	2023	2024	2025	2026	2027
ПДВ	11,4%	12,0%	11,8%	11,7%	11,5%
Акцизе	3,3%	3,5%	3,4%	3,4%	3,3%
Царине	1,0%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%
Путарина	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%	1,3%
Остало	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
УКУПНО	17,2%	18,0%	17,8%	17,6%	17,4%
Намјенска путарина	-0,9%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,8%
СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	16,3%	17,1%	16,9%	16,7%	16,6%

Извор података за БДП: Пројекције ДЕП-а, март 2024

2.1. Пројекције за 2024. годину

Приликом израде пројекција прихода за 2024. годину не може се ослонити на сезонске шеме наплате прихода из посљедњих неколико година, због турбуленција на глобалном нивоу које су се прелиле у БиХ. Динамика наплате прихода у 2020. и 2021. години изашла је из ранијих шема због ефеката вируса корона. Мјесечна динамика нето прихода од индиректних пореза у 2020. години је потпуно одударала од тзв. *pre-COVID-19* сезонске шеме. Иако се неким дијелом вратила на стари шаблон, наплата у 2021. години је такође поприлично одударала. У 2021. је распон мјесечних стопа раста нето прихода од индиректних пореза био још виши него у 2020. години што је резултат: (1) поремећаја сезонске шеме у базној 2020. години, и (2) карактеристика сезонске шеме у 2021. години. Упркос поремећајима на глобалном плану, турбуленцијама на тржишту нафтних деривата и снажном расту цијена, у 2022. се распон мјесечних стопа раста нето прихода од индиректних пореза смањивао у односу на претходне двије године. Мјесечне стопе раста нето прихода од индиректних пореза биле су позитивне током цијеле године, док се динамика прихода поприлично вратила на *pre-COVID-19* сезонску шему. То посебно важи за приходе од ПДВ-а, акцизе на алкохол, пиво и безалкохолна пића, док су приходи од акциза на деривате нафте и путарина, очекивано, и у 2022. години поприлично одступали од старе сезонске шеме. Приходи од акциза на дуван и кафу никад нису ни имали изражену сезонску компоненту. У 2023. години су током цијеле године мјесечне стопе раста нето прихода од индиректних пореза биле позитивне (0,9% до 19,4%).

Ипак, за анализу наплате прихода у првом кварталу 2024. и израду пројекција битно је нагласити да је основица за поређење за првих пет мјесеци знатно нижа него у осталим мјесецима 2023. године због утицаја сљедећих фактора у наведеном периоду:

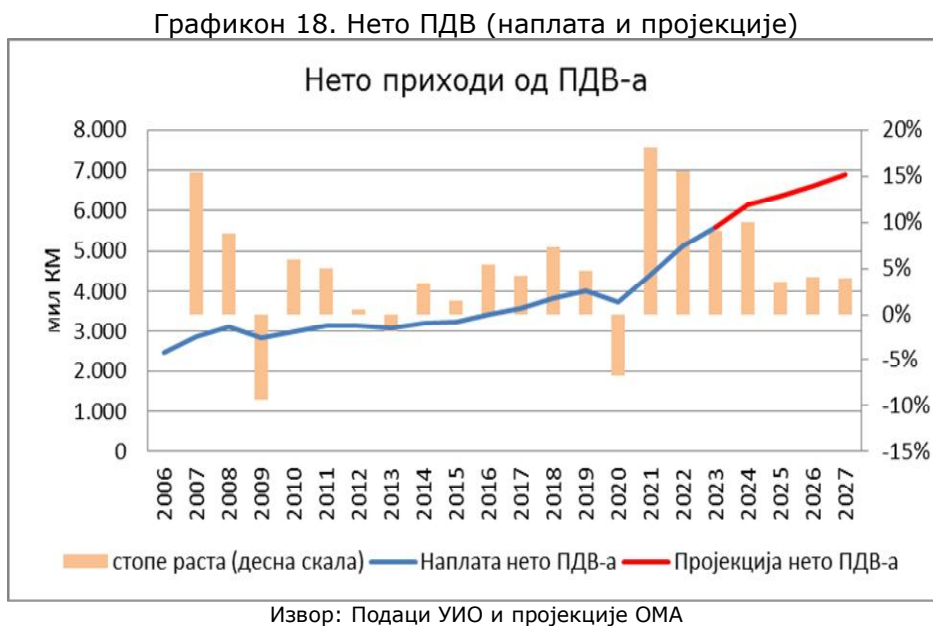
- рата у Украјини, који је имао за посљедицу дестабилизацију тржишта енергената, сировина и осталих роба, што се, очекивано, прелило и на тржиште БиХ узрокујући пад потрошње енергената и, посљедично, нижу наплату акциза и путарине у 2022. и 2023.;
- високих поврата ПДВ-а, који су се стабилизовали и почели смањивати тек у другом полугодишту 2023.;
- преласка на нови режим плаћања акциза на дуванске прерађевине, који се одвијао у неколико мјесеци због потребних техничких припрема, а пуни негативни ефекат на наплату прихода се испољио у првих неколико мјесеци 2023, смањујући основицу за поређење у 2024.

У прва три мјесеца 2024. године остварена је стопа раста нето прихода од индиректних пореза од 12,8% у односу на исти период 2023. године. Према пројекцијама ДЕП-а, очекује се номинални раст БДП-а од 4,7% у 2024. години, те раст приватне потрошње од 3,9%. Пројектована стопа инфлације износи 2,2%¹⁹. Имајући у виду да стопа раста прихода у првом кварталу 2024. године дијелом произилази из специфичности у статистичкој основици за поређење, те узимајући у обзир огромне непознанице у погледу дешавања на глобалном плану, **пројектована стопа раста прихода од индиректних пореза за 2024. годину је нешто нижа од тромјесечне стопе раста прихода и износи 9,7%.**

¹⁹ Инфлација мјерена индексом потрошачких цијена, ДЕП, март 2024

2.1.1. ПДВ

У години увођења ПДВ-а (2006) наплаћено је 2.483,8 мил КМ нето прихода од ПДВ-а. У свим наредним годинама, изузев 2009. и 2020. године²⁰, забиљежен је раст ових прихода. Високе стопе раста биле су посебно изражене у години након увођења ПДВ-а (2007), те у годинама које су услједиле након године избијања пандемије вируса корона (2021 и 2022). Коначно, у 2023. години је наплаћено за 3.102,8 милион КМ више нето прихода од ПДВ-а него у 2006. години, што представља раст од високих 124,9%.

Пројектовани износ нето прихода од ПДВ-а у 2024. години износи 6.146,9 мил КМ, што је за 10% више од остварења у 2023. години (Графикон 18). Пројекција је заснована на историјској сезонској шеми наплате појединих категорија ПДВ-а (која не укључује године са специфичностима), те кретањима и пројекцијама макроекономских показатеља.

2.1.2. Акцизе и путарина

Акцизе на деривате нафте и путарина

Посљедњи период био је јако турбулентан, како по питању цијена сирове нафте (Графикон 19, лијево) тако и по питању наплате акциза на деривате нафте.²¹ Цијене сирове нафте су јако пале у 2020. години (на свега 42 долара по барелу), а супротно законима тржишне економије, као посљедица рестриктивних мјера у борби против вируса корона и посљедичног губитка потрошње, пала је и наплата акциза на деривате нафте (Графикон 20). Године 2021. порасле су и цијене нафте на свјетском тржишту али и наплата акциза на деривате, због опоравка потрошње. Године 2022. поново је наступио пад наплате акциза и високе цијене

²⁰ Године у којима су били изражени ефекти глобалне финансијске кризе (2009) и појаве пандемије вируса корона (2020)

²¹ Уколико поставимо модел једноставне регресије и анализирамо однос наплаћених акциза на деривате нафте у Босни и Херцеговини и цијена нафте на свјетском тржишту у периоду 2006-2023 видјећемо да коефицијент детерминације износи свега 20,4%. Уколико поставимо модел вишеструке регресије са зависном варијаблом „наплаћене акцизе на деривате нафте“, и независним варијаблама: (1) БДП и (2) цијене нафте на свјетском тржишту (долари по барелу), коефицијент детерминације расте на високих 88,6%.

нафте на свјетском тржишту због ратних дешавања у Украјини, а у 2023. години забиљежена су обрнута кретања. У првом кварталу 2024. се може уочити поновни тренд раста цијена, а судећи по доступним објављеним седмичним цијенама сирове нафте, тренд раста настављен је и у мјесецу априлу (Графикон 19, десно).

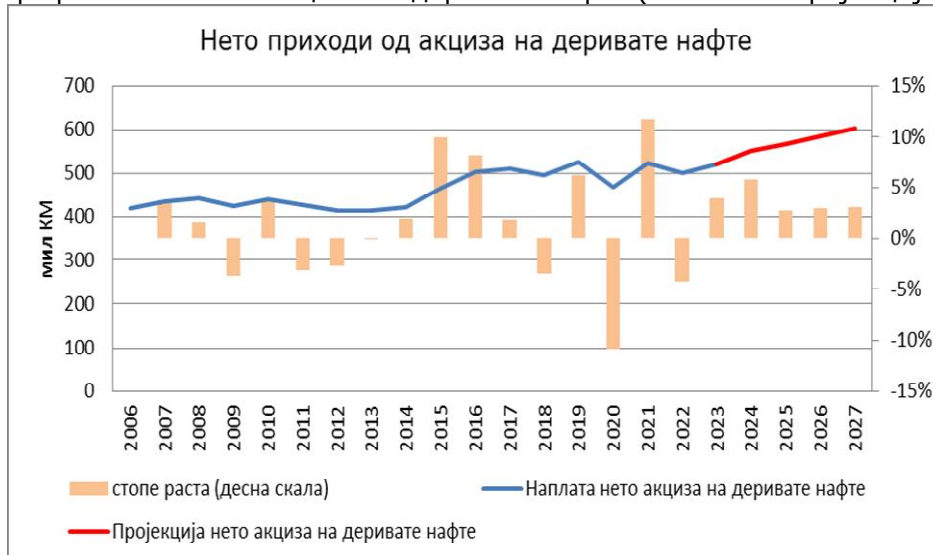
Графикон 19. Мјесечне (лијево) и седмичне (десно) цијене сирове нафте типа Брент

Извор: Израчун и приказ ОМА на основу података U.S. Energy Information Administration, Europe Brent Spot Price FOB (Dollars per Barrel)

Ипак, цијене нафте на свјетском тржишту су много више варирале од прикупљених акциза на деривате нафте у БиХ. Приходи од акциза на деривате нафте у периоду 2006-2023 били су поприлично стабилни, упркос бројним кризама у свјетској економији и турбуленцијама на тржишту нафте и њиховим реперкусијама на економију БиХ (Графикон 20, плава линија).

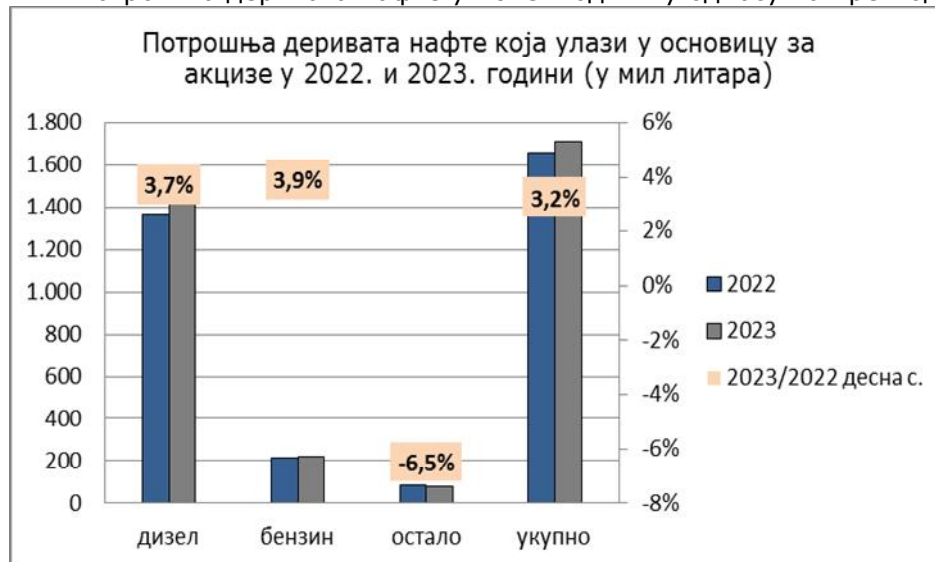
Графикон 20. Нето акцизе на деривате нафте (наплата и пројекције)

Извор: Подаци УИО и пројекције ОМА

У наставку је приказана потрошња деривате нафте која улази у основицу за акцизе у БиХ у 2023. години. Према подацима *U.S. Energy Information Administration*, годишња цијена сирове нафте пала је за 18,3% у 2023. години у односу на претходну годину. Укупна потрошња деривата нафте која улази у основицу за акцизе у БиХ је била виша за 3,2% у односу на потрошњу у 2022. години. При томе је потрошња дизел горива порасла за 3,7%, потрошња бензина за 3,9%, а осталих компоненти потрошње (лож уље, керозин) опала за 6,5% (Графикон 21).

Графикон 21. Потрошња деривата нафте у 2023. години у односу на претходну годину

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ (израчун и приказ ОМА)

Судећи по наплаћеним акцизама на деривате нафте у првом кварталу, тренд раста потрошње деривата настављен је и у 2024. години али по опадајућим стопама. Изразито високе стопе раста наплате акциза на деривате нафте у јануару и фебруару објашњавају се ниском статистичком основицом за поређење (релативно ниска наплата у истом периоду претходне године), док је нижој стопи наплате акциза на деривате нафте у марту допринијео раст цијена деривата.

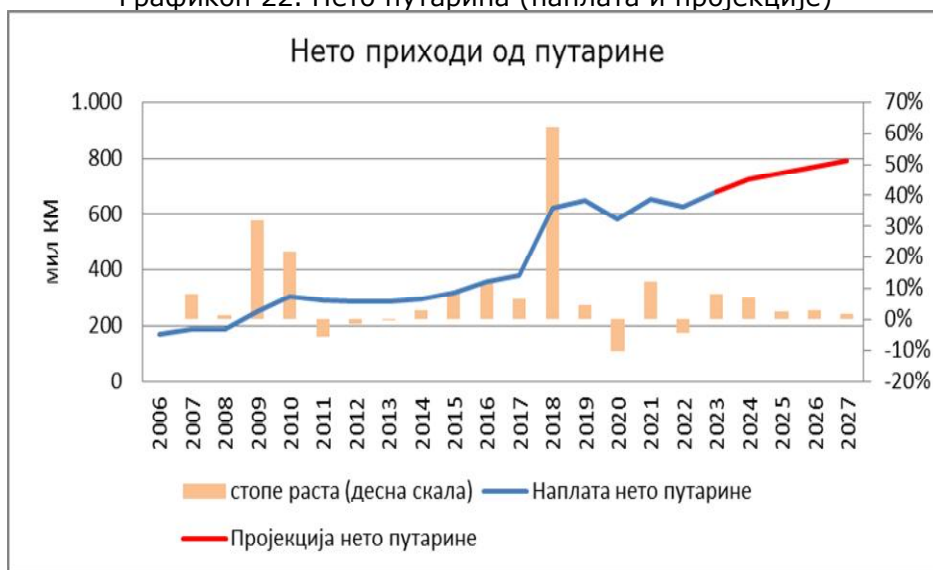
Имајући у виду све наведено, а на основу пројекција макроекономских показатеља, кретања цијена на свјетском тржишту нафте и цијена деривата на тржишту БиХ, те последњих трендова наплате акциза и сезонске шеме наплате која не укључује године са специфичностима, пројектована стопа раста нето прихода од акциза на деривате нафте за 2024. годину износи 5,9%, што је прилично испод остварене стопе раста наведених прихода у првом кварталу 2024.

Динамика основице за обрачун путарине нешто се разликује од основице за акцизе на деривате нафте из разлога што иста не обухвата потрошњу керозина и лож уља, а укључује потрошњу течног нафтног плина, те због постојања олакшица, у виду ослобађања плаћања путарине, за руднике, термоелектране и жељезнице. Међутим, због рјешења Савјета за државну помоћ БиХ,²² ослобађање плаћања путарине за наведене категорије обвезника је суспендовано у 2023. години. На дугорочну динамику прихода од путарине су највише су утицале измјене стопа опорезивања. До 2009. године, учешће прихода од путарине није било значајно у приходима од индиректних пореза. Са растом стопе намјенске путарине на средини 2009. године, приходи од путарине имају значајније ућешће у индиректним

²² „Службени гласник БиХ” 49/23 и „Службени гласник БиХ” 63/23

порезима. Посматрано у апсолутним износима, у периоду 2009-2014 нето приходи од путарине су се кретали у распону 250,2-307 мил КМ (Графикон 22). Са падом цијена нафте на свјетском тржишту и цијена деривата нафте на тржишту БиХ, у 2015. години расту приходи од путарине. У периоду 2015-2017, нето приходи од путарине су се кретали у распону 320,5-382,7 мил КМ. У фебруару 2018. године поново долази до раста стопе намјенске путарине, а нето приходи од путарине биљеже нагли скок наплате. У периоду 2018-2023 кретали су се у распону 584-677,8 мил КМ, а значајно колебање у овом периоду последица је рестриктивних мјера у борби против вируса корона, рата у Украјини и последичних огромних разлика у цијенама нафте на свјетском тржишту и деривата нафте на тржишту БиХ. Пројектовани износ нето наплате путарине у 2024. години износи 725,9 мил КМ, што је за 7,1% више него у претходној години. У складу са рјешењима Савјета за државну помоћ, пројекције прихода од путарине подразумевају наплату путарине за све обвезнике, осим за жељезнице.

Графикон 22. Нето путарина (наплата и пројекције)

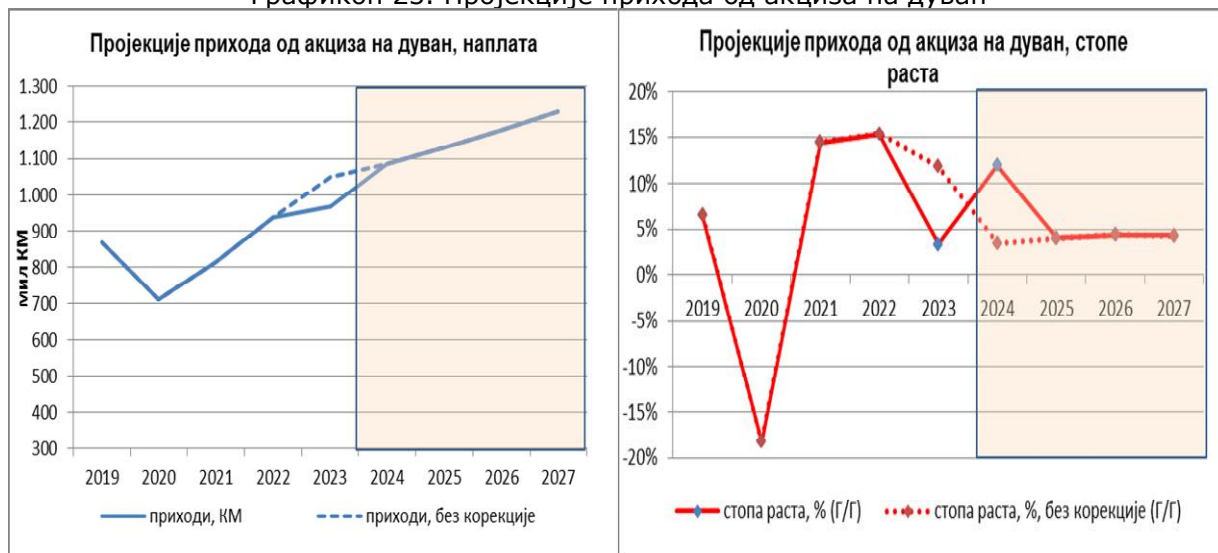
Извор: Подаци УИО и пројекције ОМА

Приходи од акциза на дуван

Полазиште за пројекције прихода од акциза на дуванске прерађевине за 2024. јесу текући трендови наплате акциза на дуванске прерађевине, које карактеришу велике осцилације. За разлику од пројекција за претходне године, историјски трендови наплате акциза на дуванске прерађевине не могу представљати поуздано полазиште за пројекције наплате у 2024. због промјене режима плаћања акциза током 2023. године. Услед промјене начина плаћања акциза створен је временски вакум у наплати акциза, што је имало за последицу губитак прихода од акциза од око 100 мил КМ (вид. Графикон 23, лијево) и структурални прекид у серији података о наплаћеним акцизима. Због једнократног губитка прихода од акциза на дуванске прерађевине у 2023. основица за поређење наплате акциза у 2024. је нижа, што, по аутоматизму, производи више стопе раста у 2024. (вид. Графикон 23, десно). Имајући у виду ефекат ниже основице из 2023., полазећи од текућих трендова у наплати акциза на дуванске прерађевине и текућих трендова на тржишту цигарета у БиХ у првом кварталу 2024., претпостављајући да ће укупно повећање просјечне пондерисане цијене цигарета у 2024., укључујући и повећање малопродајних цијена цигарета у првом кварталу 2024.,

износити максимално 2%, у 2024. се може очекивати раст прихода акциза на дуванске прерађевине од 12%.

Графикон 23. Пројекције прихода од акциза на дуван

Извор: Подаци УИО и пројекције ОМА

Приходи од осталих категорија акциза

Приходи од осталих категорија акциза (алкохол и алкохолна пића, пиво, вино, безалкохолна пића и кафа) немају значајно учешће у укупним приходима од акциза.²³ Пројектовани су у складу са текућим трендовима наплате, историјском сезонском шемом те пројекцијама релевантних макроекономских показатеља.

2.1.3. Царине

Либерализација спољне трговине довела је до снажног пада прихода од царина. Са 650,4 мил КМ у 2007. години, нето приходи од царина пали су на свега 211 мил КМ у 2013. години. Од 2014. године забиљежен је шестогодишњи тренд благог раста ових прихода, досежући ниво од 300,6 мил КМ у 2019. години. У 2020. години, са пандемијом коронавируса, нето приходи од царина су поново пали на 262,2 мил КМ, док су у периоду 2021-2023 забиљежили снажан опоравак, те су у 2023. години износили 506,7 мил КМ (Графикон 24, плава линија).

Према подацима УИО у периоду I-III 2023. године остварена је стопа раста увоза од 3,8% у односу на исти период претходне године. Према пројекцијама ДЕП-а, на нивоу године ће бити остварена нешто виша стопа раста увоза од 5,2%. Према прелиминарном извјештају УИО, раст бруто прихода од царина износио је високих 16,3%, али са опадајућим стопама раста од јануара до марта. Имајући у виду трендове наплате прихода од царина, кретање увоза и пројекције ДЕП-а, за 2024. годину је пројектована нето наплата царина у износу од 542,3 мил КМ, што је за 7,0% више од наплате у претходној години. (Графикон 24, црвена линија)

²³ Бруто приходи од свих побројаних врста акциза имали су учешће свега 9,2% у бруто приходима од акциза у 2023. години.

Графикон 24. Нето царине (наплата и пројекције)

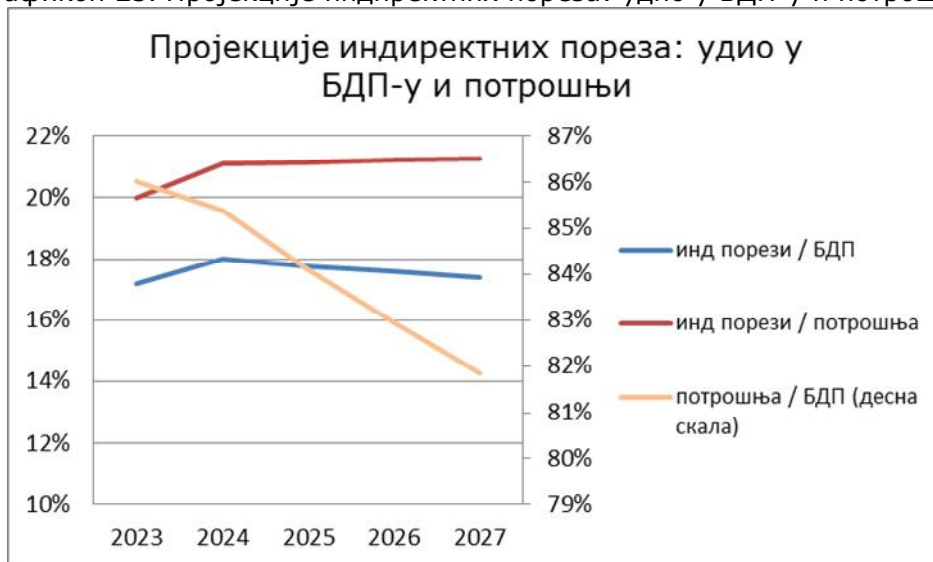

Извор: Подаци УИО и пројекције ОМА

2.2. Пројекције за период 2025-2027

Пројектоване стопе раста нето прихода од индиректних пореза за 2025., 2026. и 2027. годину износе 3,6%, 4,1% и 4,1%, респективно. Пројекција прихода у наведеном периоду заснована је на пројектованим релевантним макроекономским показатељима, историјској сезонској шеми наплате и пројекцијама појединих категорија прихода за 2024. годину.

Графикон 25. Пројекције индиректних пореза: удио у БДП-у и потрошњи

Извор: Подаци УИО и пројекције ОМА

За разлику од пројектованог пада индиректних пореза у БДП-а у периоду 2024-2027 (Табела 4), пројектовани удио прихода од индиректних пореза (ОМА) у потрошњи (ДЕП) у наведеном периоду благо расте од 21,1% у 2024. до 21,3% у 2027. години. Пад пројектованог удјела индиректних пореза у БДП-у у периоду 2024-2027 кумулативни је резултат благог раста

индиректних пореза у потрошњи те пада пројектованог удјела потрошње у БДП-у (Графикон 25).

Највећи генератор годишњег апсолутног раста прихода од индиректних пореза у наведеном периоду је ПДВ²⁴, с обзиром на његово значајно учешће у приходима, те планираним стабилним стопама раста у складу са пројектованим стопама раста потрошње (Графикон 18, црвена линија). Важан фактор остварења пројекција у наведеном периоду представља непромијењена политика акциза на дуван и деривате нафте, те континуирана борба против црног тржишта цигарета и дувана у БиХ. У наредне три године очекује се стабилизација политичке ситуације у свијету и стабилизација робних берзи и цијена на свјетском тржишту, опоравак и раст економије, дохотка и потрошње у складу са макроекономским пројекцијама.

Графикон 26. Пројекције трендова на тржишту цигарета

Извор: Подаци УИО и пројекције ОМА

Раст тржишта дувана би требао пратити макроекономске пројекције потрошње, што би уз раст просјечне пондерисане цијене цигарета од 2% требало довести до даљег раста вриједности промета цигарета и опорезованих количина цигарета (Графикон 26). Под наведеним претпоставкама у 2025., 2026., и 2027. може се очекивати раст прихода од акциза на дуванске прерађевине од 4%, 4,4% и 4,3% (Графикон 23, десно).

Пројекције акциза на деривате нафте и путарине прате пројекције релевантних макроекономских показатеља (Графикон 20 и Графикон 22, црвене линије), док пројекције прихода од царина прате пројекције кретања увоза (Графикон 24, црвена линија). Имајући у виду рјешења Савјета за државну помоћ БиХ, пројекције прихода од путарине подразумијевају наплату путарине за све обвезнике, осим за жељезнице.

²⁴ Око 65% апсолутног раста прихода у свим годинама односи се на приходе од ПДВ-а.

3. Разлике у односу на претходне пројекције прихода од индиректних пореза

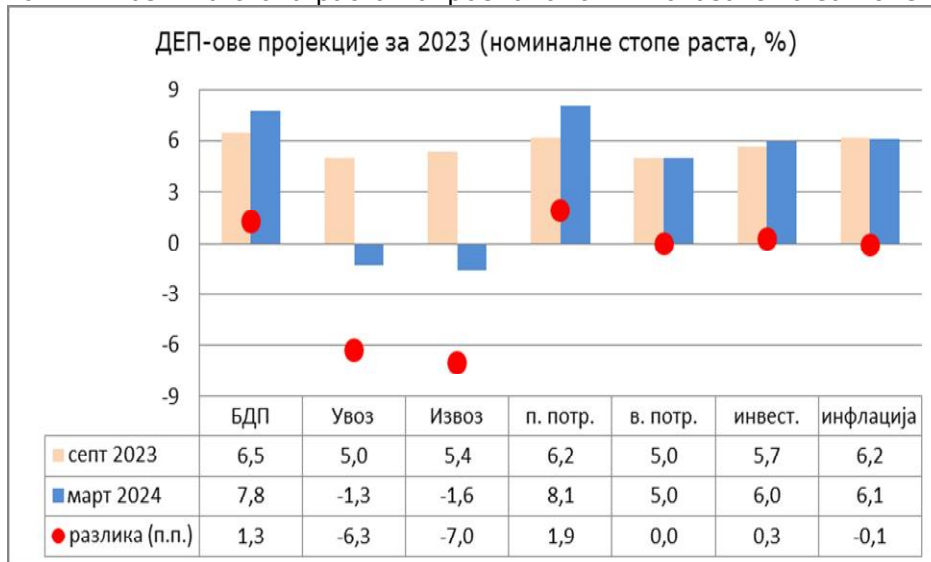
Пројекције прихода од индиректних пореза уско су везане за ДЕП-ове пројекције БДП-а и његових компоненти. Свако одступање извршења параметара из националних рачуна од њихових пројектованих вриједности представља ризик за пројекције прихода.

3.1. ДЕП, ревизија пројекција макроекономских показатеља за БиХ

3.1.1. Ревизија пројекција макроекономских показатеља за 2023. годину

На основу Графикана 27. се могу упоредити ДЕП-ове посљедње пројекције (март 2024) са претходним (септембар 2023), а који се односе на стопе раста БДП-а за 2023. годину и његових компоненти. Номинална стопа раста БДП-а ревидирана је за +1,3 п.п., са 6,5% на 7,8%. Највише су ревидиране стопе раста увоза и извоза (-6,3 п.п. и -7 п.п.).

Графикон 27. Разлика стопа раста макроекономских показатеља за 2023. годину

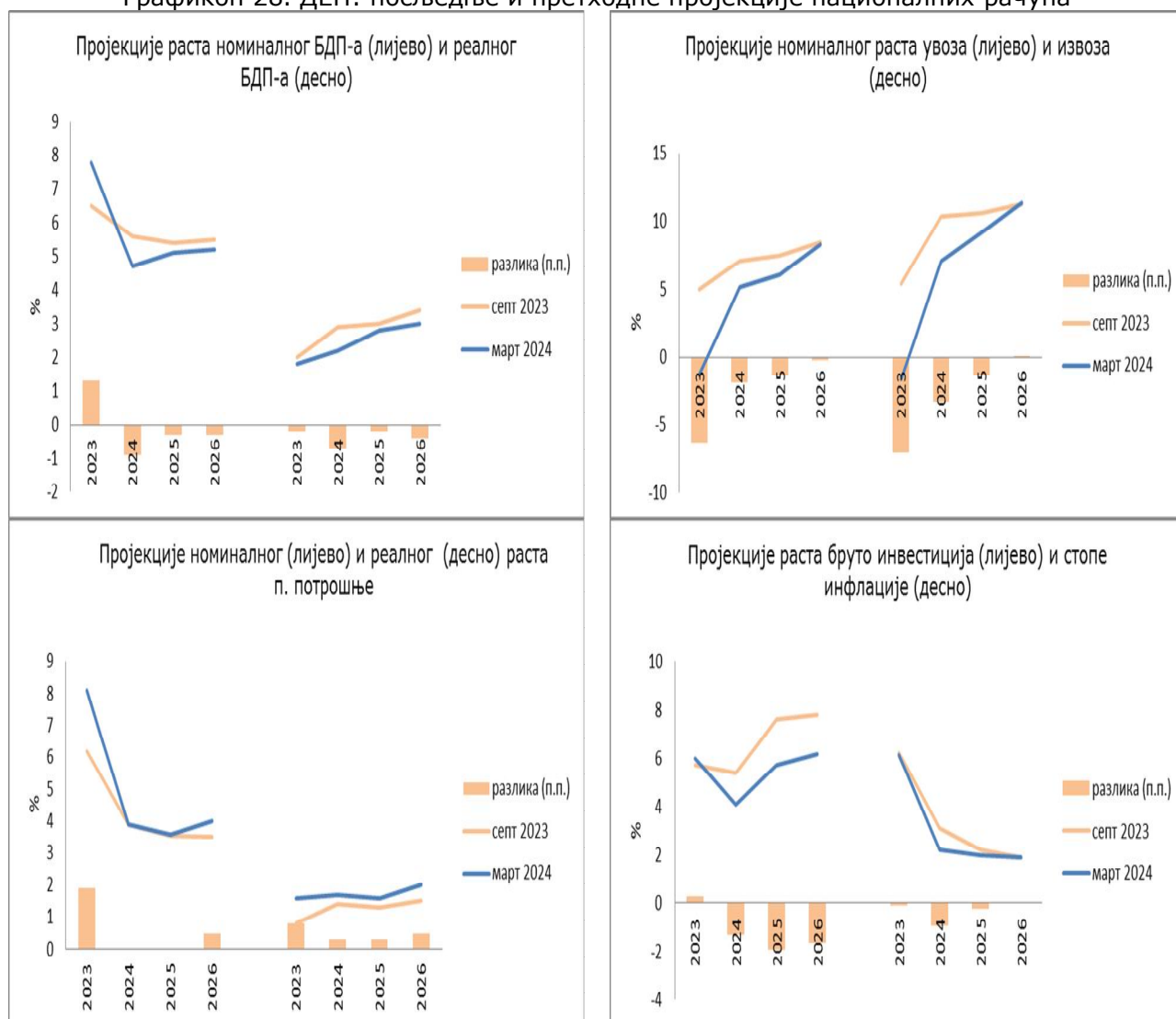

Извор: Израчун и приказ ОМА на основу пројекција ДЕП-а из септембра 2023 и марта 2024

3.1.2. Ревизија пројекција макроекономских показатеља за период 2024-2026

У односу на претходне, септембарске пројекције, ДЕП-ове пројекције стопа раста БДП-а из марта 2024. године ревидиране су наниже за цијели период 2024-2026, како у номиналним тако и у реалним показатељима (Графикон 28, горе, лијево). Пројекције номиналног раста увоза и извоза такође су ревидиране наниже за цијели посматрани период (Графикон 28, горе, десно). Изузетак је пројекција раста извоза за 2026. годину, која је благо ревидирана навише. Пројекције номиналног раста приватне потрошње нису мијењане за 2024. и 2025. годину, а ревидиране су навише за 2026. годину (Графикон 28, доље, лијево). Пројекције раста бруто инвестиција ревидиране су наниже за цијели период 2024-2026 (Графикон 28, доље, десно).

Графикон 28. ДЕП: посљедње и претходне пројекције националних рачуна

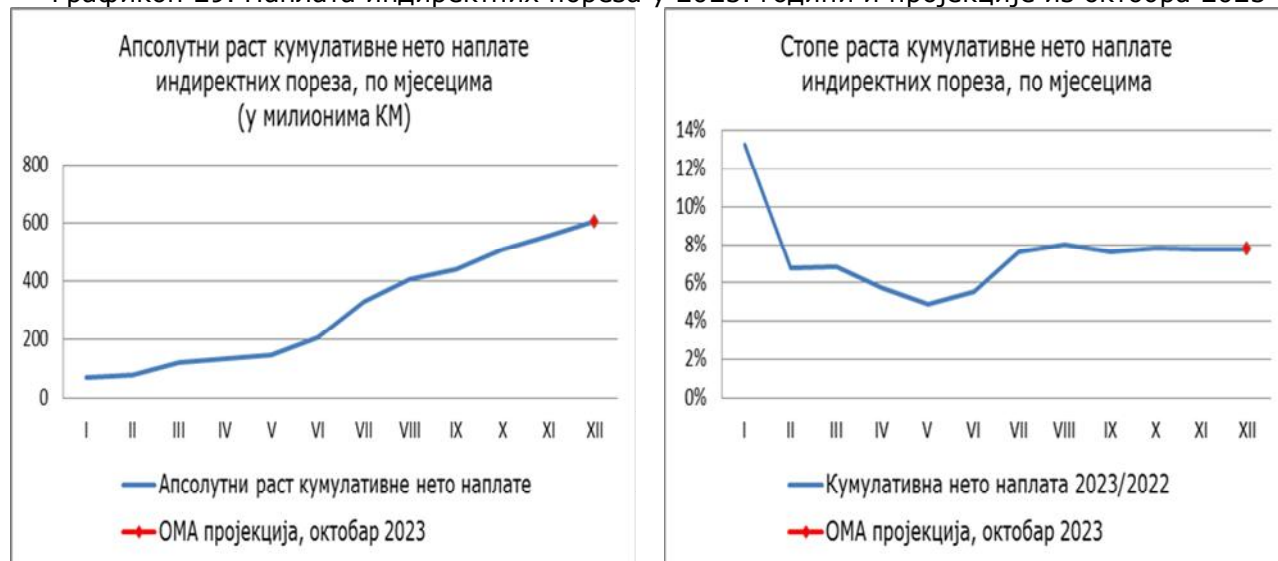
Извор: Израчун и приказ ОМА-е на основу пројекција ДЕП-а из марта 2024 и септембра 2023.

3.2. ОМА, ревизија пројекција прихода од индиректних пореза

3.2.1. Разлике извршења за 2023. годину у односу на пројекције из октобра 2023.

У односу на пројекције Одјељења из октобра 2023. године, нето наплата индиректних пореза виша је за 7 мил КМ (Графикон 29). Закључује се да су октобарске пројекције Одјељења, као и у случају претходне године, извршене готово стопостотно (100,08%).

Графикон 29. Наплата индиректних пореза у 2023. години и пројекције из октобра 2023

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ и пројекције ОМА из октобра 2023, приказ ОМА

3.2.2. Разлике пројекција прихода за период 2024-2026 у односу на октобарске пројекције

Разлике пројекција прихода за период 2024-2026 у односу на пројекције из октобра 2023. године представљене су у Табели 5. У односу на пројекције из октобра 2023. године, пројекције прихода за 2024., 2025. и 2026. годину ревидиране су за +419,3 мил КМ, +442,6 мил КМ и +501,6 мил КМ, респективно.

Табела 5. Разлике пројекција прихода у односу на пројекције из октобра 2023.

Врста прихода (нето)	2024	2025	2026
ПДВ	363,6	378,0	422,5
Акцизе	27,0	44,6	63,5
Царине	-5,2	-13,1	-15,4
Путарина	22,7	21,9	19,7
Остало	11,3	11,3	11,3
УКУПНО	419,3	442,6	501,6

На основу Графикона 27. се може закључити да није било већих ревизија у ДЕП-овим пројекцијама стопа раста релевантних макроекономских показатеља за период 2024-2026 у марту 2024. године у односу на њихове претходне пројекције. Статистичка основица за израду пројекција за 2024. годину (2023. година) такође није значајније промијењена (+7

мил КМ; вид Дио 3.2.1). Највише корекције пројекција извршене су на приходима од ПДВ-а. Фактори који су довели до разлика пројекција у односу на претходне пројекције се углавном односе на трендове наплате прихода од индиректних пореза у првом кварталу 2024. године, који указују на доста повољнију наплату прихода у односу на ДЕП-ове пројекције макроекономских показатеља из септембра 2023. године на којима су биле засноване претходне пројекције Одјељења, па и у односу на посљедње пројекције макроекономских показатеља из марта 2024.

4. Ризици

Имајући у виду огромне непознанице у тренутку израде пројекција о даљем одвијању ситуације на међународном плану везано за дешавања у Украјини, те кориштене претпоставке (ДЕП, макроекономске пројекције), **истичемо да постоје значајни ризици за остварење пројекција прихода од индиректних пореза.** С обзиром на основне поставке пројекција индиректних пореза и укупне економске услове у БиХ и у свијету, остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2024-2027 је подложно сљедећим ризицима: (1) свим ризицима за остварење пројектованих макроекономских показатеља (ДЕП) и (2) ризицима који се односе на саму наплату прихода од индиректних пореза и борбу против сиве економије.

Пројекције прихода од индиректних пореза су уско везане за пројекције макроекономских показатеља ДЕП-а. Сви ризици које ДЕП помиње у својим пројекцијама по аутоматизму представљају и ризике за пројекције прихода од индиректних пореза, пошто свако одступање реализације ДЕП-ових параметара од њихових пројектованих вриједности неизбјежно доводи и до одступања реализованих од пројектованих прихода од индиректних пореза.

У ризике који могу угрозити извршење пројекција наплате прихода од индиректних пореза у сфери политике и администрирања индиректним порезима можемо убројати сљедеће:

- Слабљење борбе против црног тржишта дуванских прерађевина након окончања хармонизације пореског оптерећења цигарета у БиХ са стандардима ЕУ;
- Слабљење борбе против ПДВ превара, поготово у сфери поврата, који, у ситуацији пада запослености и неликвидности обвезника постају атрактивни за преваре;
- Предлагање измјена политике индиректног опорезивања као што су: диференциране стопе ПДВ-а, привремено укидање акциза на деривате, захтјеви за ослобађањем или исплату поврата за промет у земљи (нпр. лијекова) и сл.

Рјешења Савјета за државну помоћ БиХ у вези ослобађања путарине за руднике и термоелектране носе одређене ризике по наплату индиректних пореза. Имајући у виду рјешења Савјата (вид Дио: 2.1.2. Акцизе и путарина и 2.2. Пројекције за период 2025-2027) **пројекције прихода од путарине за период 2024-2027 подразумевају наплату путарине за све обвезнике, осим за жељезнице. Другачији исход евентуалних правних поступака корисника пореске олакшице подразумевао би мању наплату путарине у односу на пројекције.** С друге стране, поврат олакшице би имао позитиван ефекат на наплату прихода од од путарине. Имајући у виду непознанице у вези динамике наплате поврата и трајања евентуалних правних поступака с тим у вези, поврат олакшице није укључен као једнократни додатни приход у пројекције прихода за период 2024-2027.

Додатак: Посљедње пројекције међународних институција*i. Пројекције Европске комисије (ЕК)*

На основу Табеле 6. можемо видјети пројекције реалног раста БДП-а и инфлације за период од 2023. до 2025. године из посљедњих пројекција ЕК.²⁵ За 2023. годину је процијењено да је у ЕУ остварен реални раст БДП-а од 0,5%, док се за 2024. и 2025. годину пројектују стопе раста од 0,8% и 1,5%, респективно. Што се тиче стопе инфлације у ЕУ, процијењује се да ће пасти са 6,3% у 2023. години на 3% у 2024., те на 2,5% у 2025. години.

Табела 6. Зимске пројекције ЕК, 2024

Пројекција	Реални раст БДП-а				Инфлација		
	2023	2024	2025		2023	2024	2025
ЕА	0,5	0,8	1,5		5,4	2,7	2,2
ЕУ	0,5	0,9	1,7		6,3	3,0	2,5

Извор: European Economic Forecast, Winter 2024 (Interim)

ii. Пројекције Међународног монетарног фонда (ММФ)

Посљедње пројекције ММФ-а датирају из јануара 2024. године.²⁶ Према наведеном извору, предвиђа се да ће глобални раст у 2024. години износити 3,1% (иста стопа раста као претходне године), те да ће стопа раста благо порасти у 2025. години на 3,2%.

Осим пројекција за свјетску економију, у Табели 7. представљене су ММФ-ове пројекције за Еврозону.

Табела 7. Пројекције реалног раста БДП-а, ММФ, јануар 2024

		Пројекција			Разлика у односу на WEO из октобра 2023	
		2023	2024	2025	2024	2025
Свјетска економија		3,1	3,1	3,2	0,2	0,0
Еврозона		0,5	0,9	1,7	-0,3	-0,1

Извор: IMF, World Economic Outlook Update, January 2024.

iii. Пројекције Европске централне банке (ЕЦБ)

У пројекцијама ЕЦБ из марта 2024. године очекује се да ће просјечни годишњи раст реалног БДП-а у Еурозони износити 0,6% у 2024. години, а да ће ојачати на 1,5% у 2025. и 1,6% у 2026. години.

Табела 8. Пројекције ЕЦБ раста БДП-а и инфлације за Еврозону, март 2024.

	2022	2023	2024	2025	2026
Реални БДП	3,4	0,5	0,6	1,5	1,6
Инфлација мјерена НИСР-ом	8,4	5,4	2,3	2,0	1,9

Извор: Пројекције ЕЦБ из марта 2024. године; www.ecb.europa.eu²⁵ European Economic Forecast, Winter 2024 (Interim), February 2024²⁶ IMF, World Economic Outlook Update, January 2024

Анализа кретања прихода од акциза на пиво

(пише: Мирјана Поповић, стручни савјетник - макроекономиста)

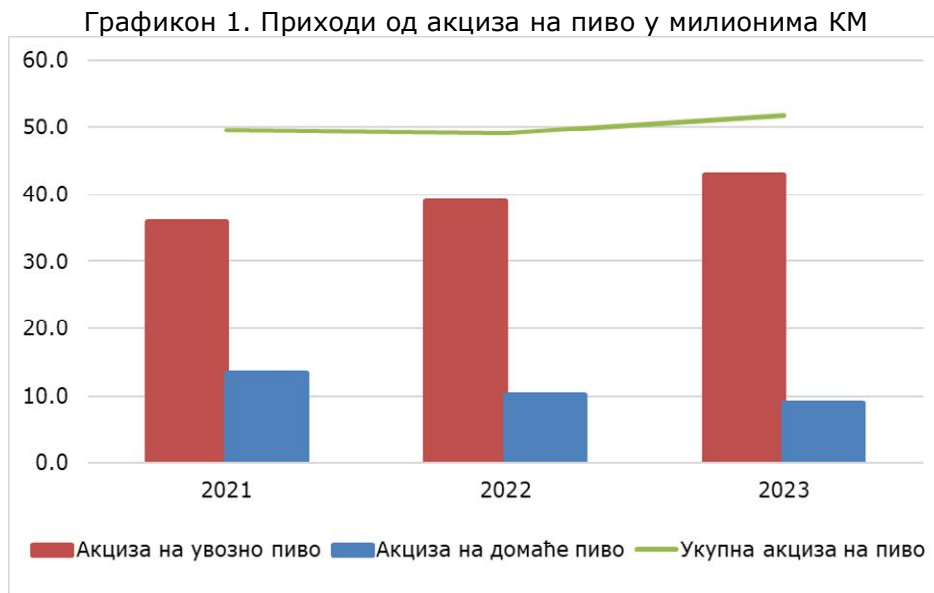
Сажетак

Анализа кретања наплате прихода од акциза на пиво наставак је анализа објављених у претходним бројевима билтена Одјељења²⁷. Фокус анализе је годишња наплата укупних прихода од акциза на пиво као и годишња наплата прихода од акциза на пиво у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: БиХ) раздвојена на компоненте – увозно и домаће пиво. Анализирана је наплата у 2023. години²⁸ у односу на претходне двије године, 2022. годину и 2021. годину²⁹. Анализом је такође приказано квартално кретање укупних прихода од акциза на пиво и квартално кретање прихода од акциза на увозно и домаће пиво за период први квартал (Q1) 2021. године - четврти квартал (Q4) 2023. године³⁰, као и мјесечно кретање укупних прихода од акциза на пиво и прихода од акциза на увозно и домаће пиво за период јануар 2021. године - фебруар 2024. године³¹.

1. Годишње кретање прихода од акциза на пиво

Укупни приходи од акциза имају велико учешће у укупним приходима од индиректних пореза, док укупни приходи од акциза на пиво у укупним приходима од акциза у 2023. години учествују са 3,1%.

Графиконом један приказано је кретање годишње наплате прихода од акциза на пиво за период 2021-2023. година, у милионима КМ. Приказана је годишња наплата укупних прихода од акциза на пиво у посматраном временском периоду и годишња наплата прихода од акциза раздвојена по компонентама – приходи од акциза на увозно пиво и приходи од акциза на домаће пиво.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

²⁷ О политици опорезивања пива и наплати прихода од акциза на пиво више у: Поповић, М. (2022). „Анализа наплате прихода од акциза на пиво“. ОМА билтен бр. 205/206.

²⁸ Последњи расположиви годишњи подаци.

²⁹ Због посљедица појаве пандемије Covid-19, 2020. година није релевантна за поређење.

³⁰ Последњи расположиви квартални подаци.

³¹ Последњи расположиви мјесечни подаци.

Из података је видљиво да је кретање укупних прихода од акциза на пиво у 2023. години у благом порасту. Забиљежен је раст прихода од акциза на пиво из увоза, а смањење прихода од акциза на домаћа пива, као последица повећања потрошње увозног пива, а смањења потрошње домаћег пива из године у годину. Знатно већа понуда пива из увоза као и знатно већа финансијска средства свјетских произвођача пива намјењена за промоцију и маркетинг, "потиснули" су видљивост и заступљеност пива домаћих произвођача у угоститељским објектима широм земље. Наиме, кроз обезбјеђење већег броја промотивног материјала за угоститељске објекте, точилица за точено пиво, баштенског намјештаја, витрина, гарнитура и друге опреме, свјетски произвођачи пива утицали су на повећање потрошње пива из увоза, што се с друге стране одразило на смањење "видљивости" домаћих произвођача и смањење потрошње домаћег пива у угоститељским објектима.

1.1. Годишње кретање укупних прихода од акциза на пиво

Графиком два приказано је годишње кретање наплате укупних прихода од акциза на пиво за период 2021-2023. година, у милионима КМ (лијева вертикална скала) и годишња стопа раста ових прихода (десна вертикална скала)³².

Графикон 2. Укупни приходи од акциза на пиво у милионима КМ и % раста

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У 2023. години наплата укупних прихода од акциза на пиво је у порасту 5,5% у односу на наплату ових прихода у 2022. години (графикон 2, % раста), док је у 2022. години наплата ових прихода забиљежила благи пад од 1,0% у поређењу са наплатом у 2021. години (графикон 2, % раста).

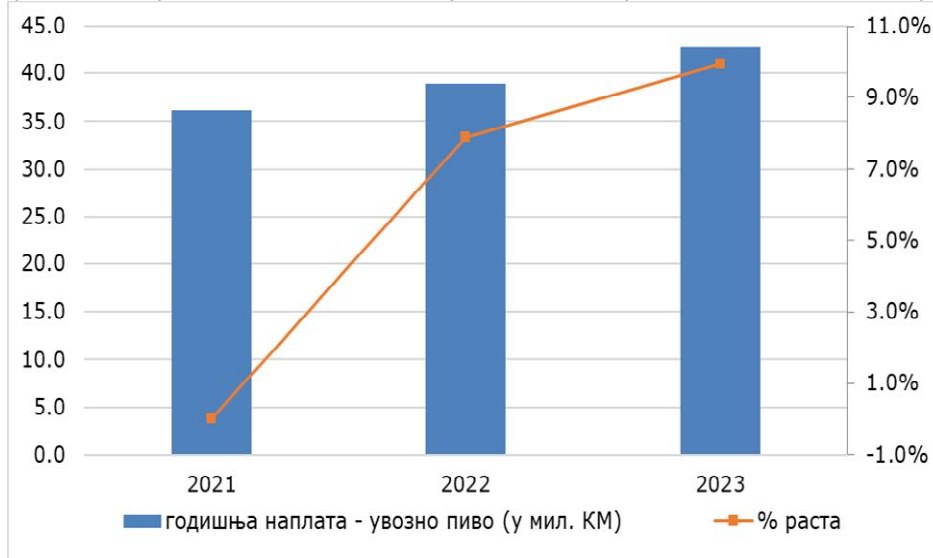
Поред годишње наплате укупних прихода од акциза на пиво у периоду 2021-2023. година, у наставку анализе приказана је наплата прихода од акциза на пиво раздвојена по компонентама (увозна и домаћа акциза) за исти период, која пружа детаљнију слику о преференцијама потрошача и утицају других спољних фактора на потрошњу овог акцизног производа.

³² у поређењу са претходном годином

1.2. Годишње кретање прихода од акциза на увозно пиво

Графиконом три приказано је годишње кретање наплате прихода од акциза на увозно пиво за период 2021-2023. година, у милионима КМ (лијева вертикална скала), као и годишња стопа раста ових прихода (десна вертикална скала)³³.

Графикон 3. Приходи од акциза на увозно пиво у милионима КМ и % раста

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Како највећи удио у укупним приходима од акциза на пиво имају приходи од акциза на увозно пиво, тако је највећи утицај на повећање наплате укупних прихода од акциза на пиво имала наплата прихода од акциза на пиво из увоза. Приходи од акциза на увозно пиво у 2023. години забиљежили су раст од 9,9% у односу на 2022. годину (графикон 3, % раста), док је у 2022. години забиљежен раст ових прихода за 7,9% у односу на наплату 2021. године (графикон 3, % раста). Континуирано повећање наплате прихода од акциза на пиво из увоза из године у годину последица је преференција потрошача, веће понуде увозног пива у односу на домаће произвођаче те незнатне разлике у продајној цијени увозног и домаћег пива.

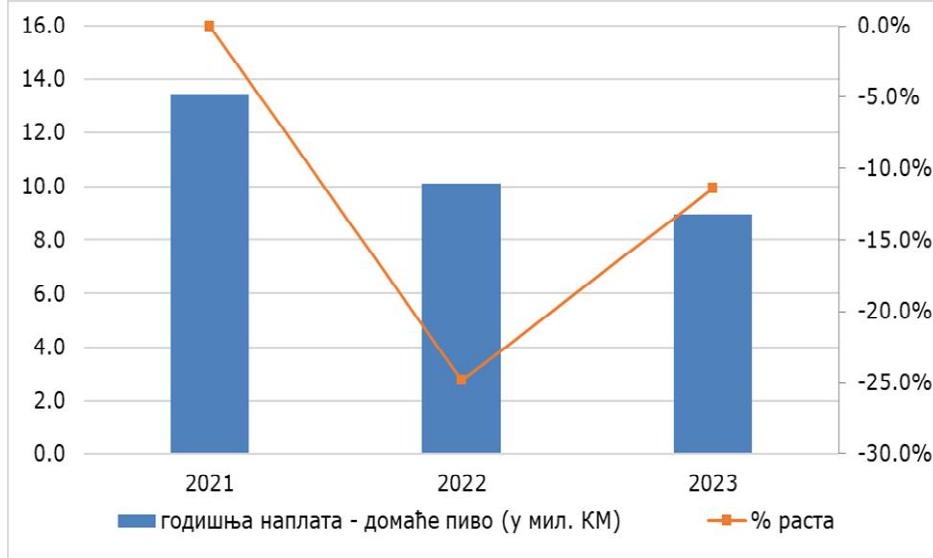
1.3. Годишње кретање прихода од акциза на домаће пиво

Графиконом четири приказано је кретање годишње наплате прихода од акциза на домаће пиво за период 2021-2023. година, у милионима КМ (лијева вертикална скала), као и годишња стопа раста ових прихода (десна вертикална скала)³⁴.

³³ у поређењу са претходном годином

³⁴ у поређењу са претходном годином

Графикон 4. Приходи од акциза на домаће пиво у милионима КМ и % раста

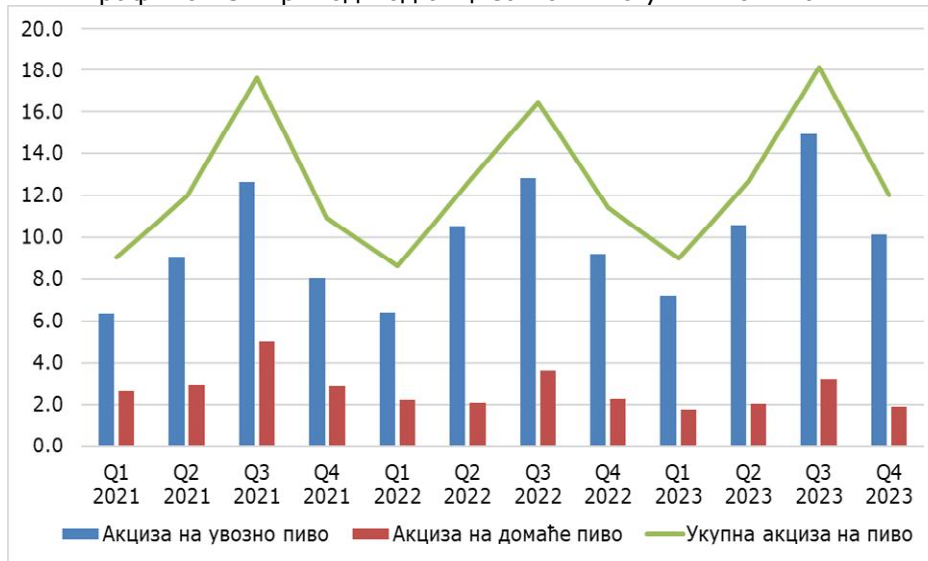
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

За разлику од све популарнијег пива из увоза, наплата прихода од акциза на домаће пиво је све мања. С обзиром на то, 2023. годину карактерише смањење прихода од акциза на домаће пиво за 11,4% у односу на 2022. годину (графикон 4, % раста), док је наплата ових прихода у 2022. години мања за 24,8% у односу на 2021. годину (графикон 4, % раста). **Упркос чињеници да се отварају нова тржишта за домаће пиваре и без обзира што домаћи произвођачи због квалитета воде имају предуслове за квалитетан производ индустријског и занатског "крафт" пива, приходи од акциза на домаће пиво из године у годину све су мањи.**

2. Квартално кретање прихода од акциза на пиво

Најзначајнији фактори који утичу на кварталну динамику кретања наплате прихода од акциза на пиво јесу временски услови, разна дешавања, прославе и празници. Графиконом пет приказано је квартално кретање прихода од акциза на пиво за период 2021-2023. година у милионима КМ. Квартална динамика кретања укупних прихода од акциза на пиво, као и прихода од акциза на пиво по компонентама – приходи од акциза на увозно пиво и приходи од акциза на домаће пиво, приказана је за период од првог квартала (Q1) 2021. године до четвртог квартала (Q4) 2023. године.

Графикон 5. Приходи од акциза на пиво у милионима КМ

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Подаци приказани графиконом анализа су сезонског тренда у наплати прихода од акциза на пиво као посљедица временских услова гдје је највећа потрошња пива у посматране три године забиљежена у трећим кварталима. У наставку је приказана детаљнија анализа укупних прихода од акциза на пиво, прихода од акциза на увозно и домаће пиво као и стопа раста ових прихода по кварталима за посматрани период.

2.1. Квартално кретање укупних прихода од акциза на пиво

Графиконом шест приказано је квартално кретање наплате укупних прихода од акциза на пиво, у милионима КМ за период Q1 2021 – Q4 2023. године.

Графикон 6. Укупни приходи од акциза на пиво у милионима КМ

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Као што је претходно наведено, кретање наплате укупних прихода од акциза на пиво на кварталном нивоу у посматраном периоду је сезонског карактера те је наплата ових прихода највећа у трећим кварталима у посматраном периоду.

Графиконом седам приказана је квартална стопа раста укупних прихода од акциза на пиво за период Q1 2021 – Q4 2023. године, а у односу на исти квартал претходне године.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Анализом кварталних кретања укупних прихода од акциза на пиво примјетно је смањење у наплати ових прихода у првом кварталу 2022. године за 4,7% и трећем кварталу исте године за 6,8% у односу на исте кварталне претходне године. Највећи раст укупних прихода од акциза на пиво на кварталном нивоу забиљежен је у трећем кварталу 2023. године 10,3%, а најмањи у другом кварталу исте године 0,6%, док се повећање забиљежено у осталим анализираним кварталима креће између 4,1% и 5,2%, а у поређењу са истим кварталима претходне године.

2.2. Квартално кретање прихода од акциза на увозно пиво

Графиком осам приказано је квартално кретање наплате прихода од акциза на увозно пиво, у милионима КМ за период Q1 2021 – Q4 2023. године.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Као и код кретања укупних прихода од акциза на пиво, квартално кретање наплате прихода од акциза на увозно пиво је такође сезонског карактера. У складу с тим, у периоду приказаном графиком, наплата ових прихода највећа је у трећим кварталима.

Графиком девет приказана је квартална стопа раста прихода од акциза на увозно пиво за период Q1 2021 – Q4 2023. године, а у односу на исти квартал претходне године.

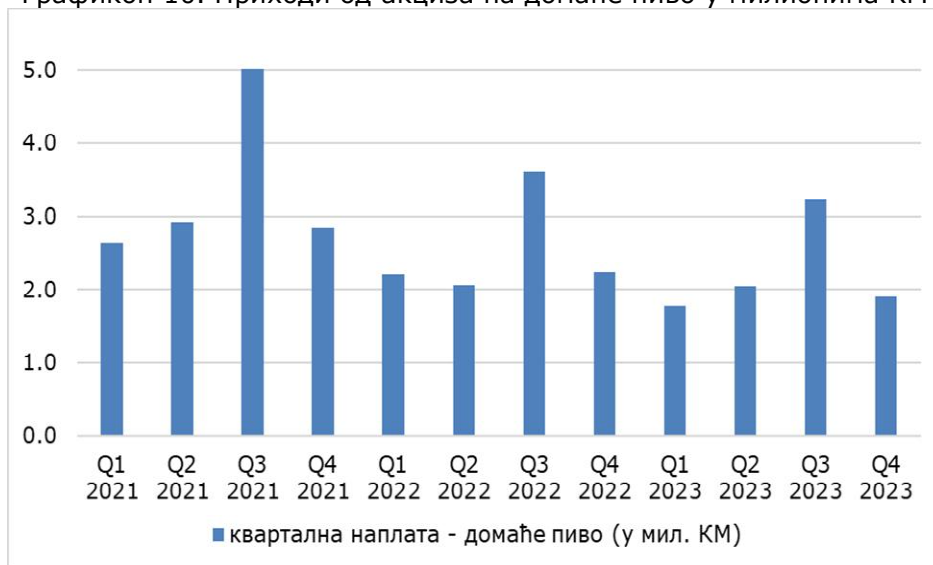
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Квартална наплата прихода од акциза на пиво из увоза има позитиван тренд у свим кварталима у посматране двије године. Највећи раст ових прихода забиљежен је у другом кварталу 2022. године 16,5% и четвртом кварталу исте године 14,0%, као и у првом кварталу 2023. године 12,2%, трећем кварталу 2023. године 16,2% и четвртом кварталу исте године 10,0%, а у поређењу са истим кварталима претходне године.

2.3. Квартално кретање прихода од акциза на домаће пиво

Графиком 10 приказано је квартално кретање наплате прихода од акциза на домаће пиво, у милионима КМ за период Q1 2021 – Q4 2023. године.

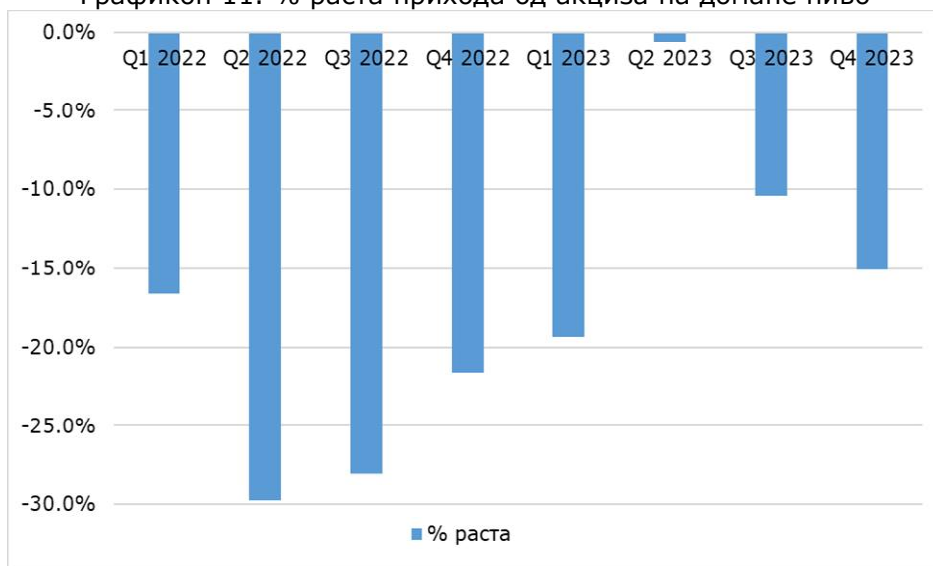
Графикон 10. Приходи од акциза на домаће пиво у милионима КМ

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Графиком 11 приказана је квартална стопа раста прихода од акциза на домаће пиво за период Q1 2021 – Q4 2023. године, а у односу на исти квартал претходне године.

Графикон 11. % раста прихода од акциза на домаће пиво

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

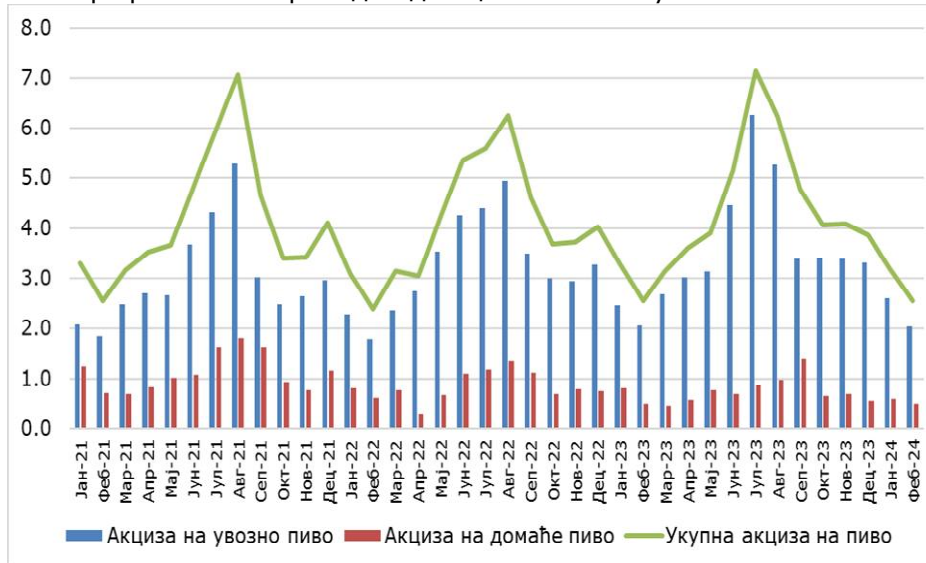
Негативан тренд наплате прихода од акциза на домаће пиво на кварталном нивоу забиљежен је у свим кварталима у посматране двије године. Највеће смањење ових прихода евидентирано је у другом кварталу 2022. године 29,8%, трећем и четвртм кварталу исте године, 28,1% односно 21,6%, а у поређењу са истим кварталима 2021. године. Најмање смањење у наплати ових прихода забиљежено је у другом кварталу 2023. године 0,6% у односу на наплату у другом кварталу 2022. године.

3. Мјесечно кретање прихода од акциза на пиво

Мјесечна динамика кретања наплате прихода од акциза на пиво приказана је за период од јануара 2021. године до фебруара 2024. године. Циљ мјесечне анализе наплате прихода од акциза на пиво је детаљнији приказ кретања ових прихода под утицајем многобројних спољних фактора на цијену пива, конзумирану количину, као и понашање и преференције потрошача. Досадашња анализа је показала да временски услови и сезонски фактор имају највећи утицај када су у питању ови приходи, односно потрошња пива. Иако су посљедице коронавируса у одређеној мјери и даље присутне кроз промјене у понашању и навикама потрошача, њихов утицај на приходе од акциза на пиво је све слабији. Глобална инфлација и повећање цијена на свјетском тржишту тренутно заузимају највећи утицај на цијене пива, а као посљедица нестабилне ситуације на блиском истоку и наставка ратних дешавања између Русије и Украјине.

Графиком 12 приказано је мјесечно кретање прихода од акциза на пиво за наведени период, у милионима КМ. Приказано је мјесечно кретање укупне наплате прихода од акциза на пиво у посматраном временском периоду, као и мјесечно кретање наплате прихода од акциза раздвојено по компонентама.

Графикон 12. Приходи од акциза на пиво у милионима КМ

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Из графикона је видљиво да је највећа наплата прихода од акциза на пиво на мјесечном нивоу у љетним мјесецима. Због временских услова, највећа потрошња пива је у периоду од јуна до септембра, након чега потрошња благо опада до децембра. У децембру сваке године забиљежено је благо повећање у наплати ових прихода као посљедица појачане потрошње током празника. Детаљнија анализа кретања укупних мјесечних прихода од акциза на пиво и мјесечних прихода од акциза на увозно и домаће пиво приказана је у наставку.

3.1. Мјесечно кретање укупних прихода од акциза на пиво

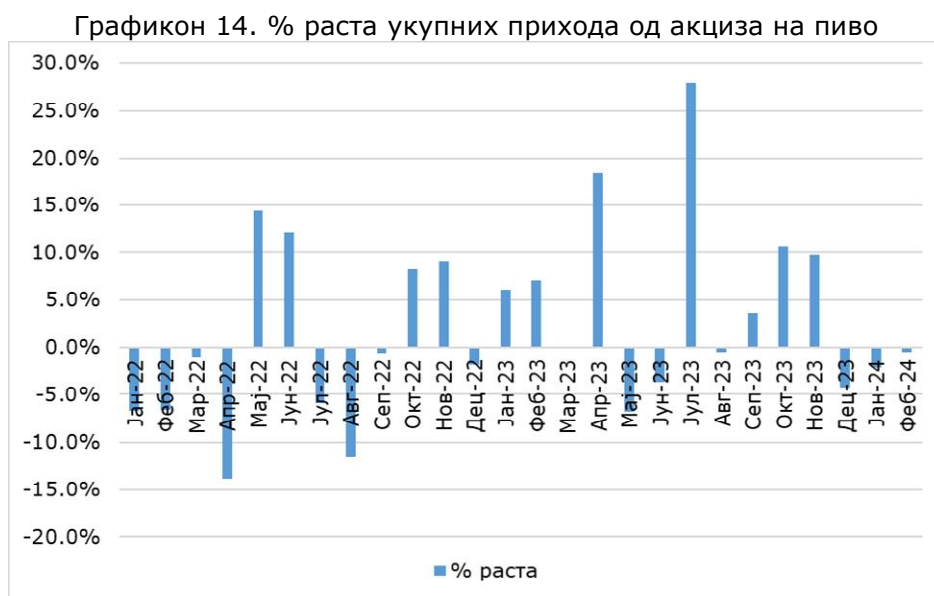
Графиком 13 приказано је мјесечно кретање наплате укупних прихода од акциза на пиво, у милионима КМ за период јануар 2021. – фебруар 2024. године.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Највећа наплата укупних прихода од акциза на пиво забиљежена је у јулу и августу сваке године када је потрошња пива највећа.

Графиком 14 приказана је мјесечна стопа раста укупних прихода од акциза на пиво за период јануар 2021. – фебруар 2024. године, а у односу на исти мјесец претходне године.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Потрошња пива је под великим утицајем временских услова, а разлог за смањење или повећање укупних прихода наплаћених од овог акцизног производа јесте смањење или повећање потрошње пива на шта утичу временски услови. С обзиром да је у мају и јуну 2023. године забиљежен велики број кишних дана, већ наредни мјесец, тачније у јулу исте године, укупни приходи од акциза на пиво забиљежили су највећи раст наплате у посматраном периоду од 27,9%, а у поређењу са подацима о њиховој наплати у истом мјесецу претходне године.

3.2. Мјесечно кретање прихода од акциза на увозно пиво

Графиком 15 приказано је мјесечно кретање наплате прихода од акциза на увозно пиво, у милионима КМ за период јануар 2021. – фебруар 2024. године.

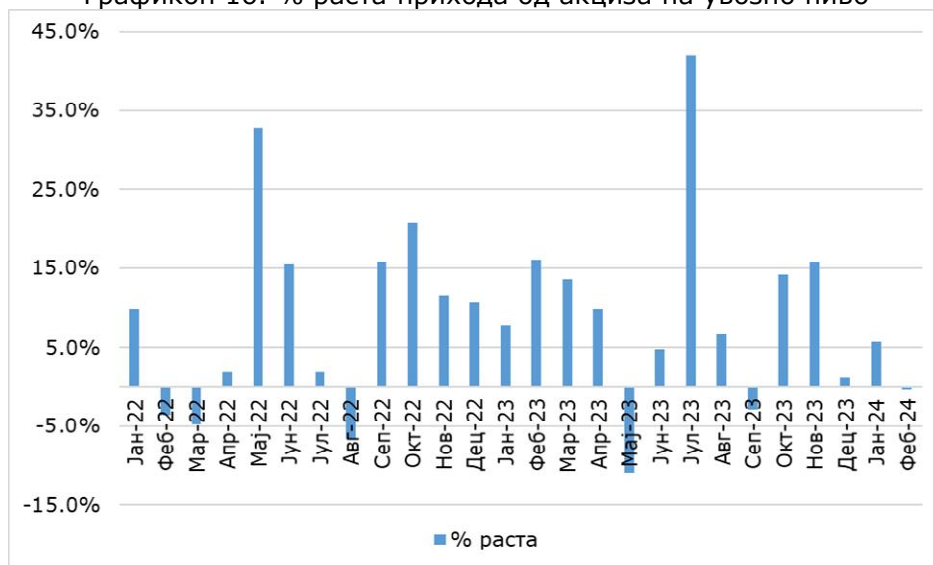

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Као и код укупних прихода од акциза на пиво приказаних на мјесечном нивоу, највећа наплата прихода од акциза на увозно пиво је такође у љетним мјесецима. У посматраном периоду, највећа наплата ових прихода забиљежена је у јулу 2023. године, док је најмања наплата истих забиљежена у фебруару 2022. године.

Графиком 16 приказана је мјесечна стопа раста прихода од акциза на увозно пиво за период јануар 2022. – фебруар 2024. године, а у односу на исти мјесец претходне године.

Графикон 16. % раста прихода од акциза на увозно пиво

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

С обзиром да потрошња пива из увоза има велико учешће у укупној потрошњи пива, стопа раста, односно смањења прихода од акциза на увозно пиво, значајно утиче на стопу раста, односно смањења укупних прихода од акциза на пиво. Највећи раст прихода од акциза на увозно пиво на мјесечном нивоу у посматраном периоду забиљежен је у јулу 2023. године 42,0% и мају 2022. године 32,7% у односу на исти мјесец претходне године. Нагла промјена времена и велики број сунчаних дана након дугог периода кишних дана који су претходили овим мјесецима доприносе већем порасту потрошње у наведеним мјесецима.

3.3. Мјесечно кретање прихода од акциза на домаће пиво

Графиконом 17 приказано је мјесечно кретање наплате прихода од акциза на домаће пиво, у милионима КМ за период јануар 2021. – фебруар 2024. године.

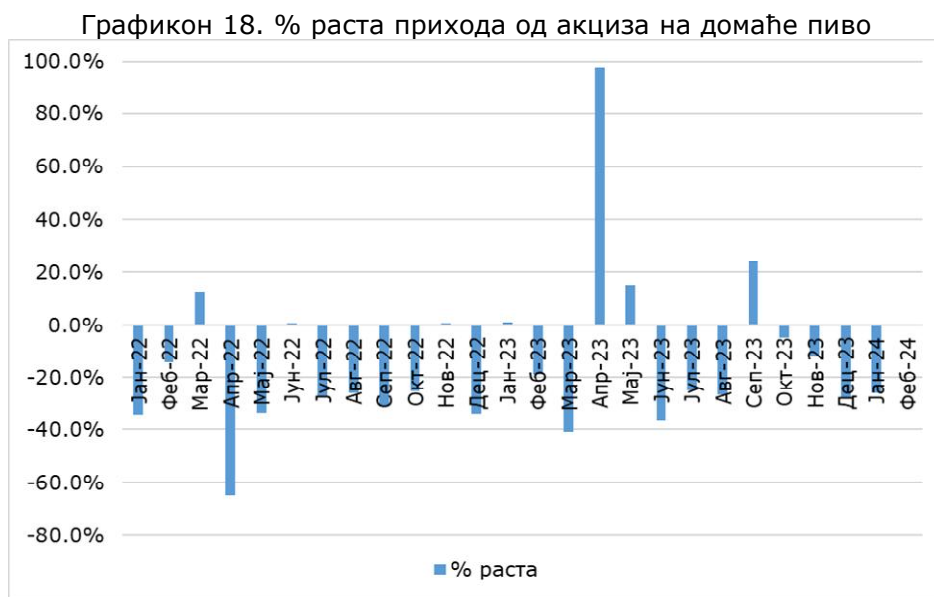
Графикон 17. Приходи од акциза на домаће пиво у милионима КМ

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Како је потрошња домаћег пива из годину у годину све мања, тако се из графикана може видјети да је највећа наплата ових прихода у посматраном периоду забиљежена у љетним мјесецима 2021. године, тачније у августу исте године. Април 2022. године карактеристичан је по најмањој мјесечној наплати ових прихода у анализираном периоду.

Графиконом 18 приказана је мјесечна стопа раста прихода од акциза на домаће пиво за период јануар 2022. – фебруар 2024. године, а у односу на исти мјесец претходне године.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У посматраном периоду, највећи пад прихода од акциза на домаће пиво од 64,7% забиљежен је у априлу 2022. године у односу на исти мјесец 2021. године. Како је у априлу 2022. године забиљежен велики пад наплате ових прихода, тако је опоравак у априлу 2023. године за посљедицу имао раст ових прихода од 98,1% који је истовремено и највећи мјесечни раст у наплати прихода од акциза на домаће пиво у анализираном периоду.

Архива билтена:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=s